

PSIKOLEKTİF

SAYI 12 - NİSAN - MAYIS 2021 DERGİSİ

ERKEK

İÇİNDEKİLER

Editörden	3	
Beşikten Babalığa Erkeklik	4	Ayşe DOĞAN
Toplumsal Cinsiyet Rolünde Erkek	7	Ebrar AKÇA
Erkekler Ağlamaz, Sil Göz Yaşını!	9	Merve YÜKSEK
Atilla YARDAŞ Röportajı	12	Merve YÜKSEK
Post-Modern Erkek(lik)	17	Yavuz Selim KAYMAKCI
Profeminist Misiniz?	20	Mustafa ÇİFTÇİ
Duygulardan Geçmeyen Erkeklik Biraz Eksiktir	23	Şafak ATAY
Sizde Var mı Biraz Erkeklik?	25	Tilbenur MERT
Milli Kimlik İnşasında İdeal Erkeklik Biçimi:	28	Özge ÇANKAYA
Militarist Erkek		
Erkek ve Özgüven	30	Gül DEMİRDELEN
Arş. Gör. Dr. Aslıhan Burcu Öztürk Röportajı	32	Sena Kübra ÇATALOĞLU
Hadi Baba!	35	Büşra TUNÇ
Kaynakça	38	

EDİTÖRDEN

Григорий Панков

editörler -

Büşra AKÇAY, Okan USLU

dergi tasarım -

Kadriye ULUS

kapak fotoğraf-

etsy.com

@psikolektifdergisi

@dergipsikolektif

psikolektifdergisi@gmail.com

Sevgili okuyucu,

Psikolektif Dergisi olarak 12. sayımızda sizi "Erkek" teması ile karşılıyoruz. Günümüzde birçok bireyin zihninde erkek; şiddet, taciz ve tecavüz, güç, otorite, baskı vb. olumsuz birçok kavramla anılmakta, tanımlanmaktadır. Biyolojik anlamda kadın ve erkek olarak ikiye ayrılan insan yine biyolojik olarak üzerinde olumlu-olumsuz kavram ve anlamlar barındırmamaktadır. Ancak toplumun biçtiği kaftanı giyen kadın ve erkek bu kaftana göre şekil almakta, almaya zorlanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği ideal bir durum olarak ele alınsa dahi bireyler erkek-kadın olarak ayrıldığında, toplumun biçtiği bu kaftan zihinlerde otomatik olarak aktif olmakta, erkek-kadın betimlemesi kültürün kural ve inançlarının süzgecinden geçmekte ve şekillenmektedir. Bu da idealleşen eşitliğin daha da cinsiyetçi bir rol bürünmesine yol açmaktadır (Fine, 2017). Doğduğu andan öldüğü ana kadar giyeceği kıyafetin biçiminden rengine; oynayacağı oyuncaktan, arkadaş çevresine; hissedeceği duygulardan düşünce ve davranış sistemine, yapabilecekleri ve yapamayacakları, seçip seçemeyeceği mesleklerden yaşam biçimine kadar birçok alanda erkek toplumsal inşa sürecine dahil olmakta, bu inşa sürecinden geçmektedir. Sonuç olarak ortaya çıkan ürün toplumun kriterlerine uygunsa toplumda kabul görmekte, değilse de yine toplum tarafından uyuma zorlanmaktadır. Bu süreçte de erkek ya uyum sağlamak ya da uyum sağlayamamanın yarattığı baskıya karşı kendi kimliğini inşa etmeye çabalamaktadır.

Erkek kavramını işlediğimiz bu sayımızda, erkeği birçok boyutta ele almaya çalışmakla birlikte, biyolojik olarak farklı olan iki cinsin, yaşam boyutunda eşit olması gerektiğini savunuyoruz.

Bu sayımızda röportaj isteğimizi kabul ederek dergimizde yer alan Sayın Sosyolog Atilla YARDAŞ ve kıymetli hocamız Sayın Arş. Gör. Dr. Aslıhan Burcu Öztürk'e, ayrıca dergi ekibimize emeklerinden ve çok kıymetli katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz. Diğer yandan editörlük koltuğunu paylaştığımız ve dergimize kıymetli emekleri bulunan editörümüz Uzm. Psk.Dan. Şafak ATAY'a bir gönül borcu ile veda ediyor ve teşekkür ediyoruz.

Dergimizin daha da ileriye gitmesine katkı sunacağına inandığımız ve editörlüğü paylaşacağımız yeni editörümüz Psikolog ve Sosyal Hizmet Uzmanı Büşra AKÇAY'a ise hoş geldin diyoruz.

Bireylerin cinsiyet fark etmeksizin birbirlerini yok saydığı bir düzende sağlıklı ve istenen bir kadın erkek ilişkisinin kurulmasının zorlaşacağını; bireylerin erkek ve kadın olarak bir olup tamamlanacağını hatırlatarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabildiği bir toplum dileğiyle (Cüceloğlu, 2014; Nesin, 2013). Yeni sayımızda görüşmek üzere!

BEŞİKTEN BABALIĞA ERKEKLİK AYŞE DOĞAN

Erkeklik; bir biyolojik cinsiyet olarak erkeğin toplumsal yaşamda nasıl duyup, düşünüp, davranacağını belirleyen, ondan yalnızca cinsiyetinden ötürü beklenen rolleri ve tutumları içeren bir pratikler toplamıdır. Dolayısıyla insanlar “eril veya dişi cinsiyetlerle doğarlar,” ancak “bir kültürel bağlamda erkek ve kadın olurlar” denilebilir (Çağırkan, 2018; Kepekçi, 2012; Şanlı, 2019).

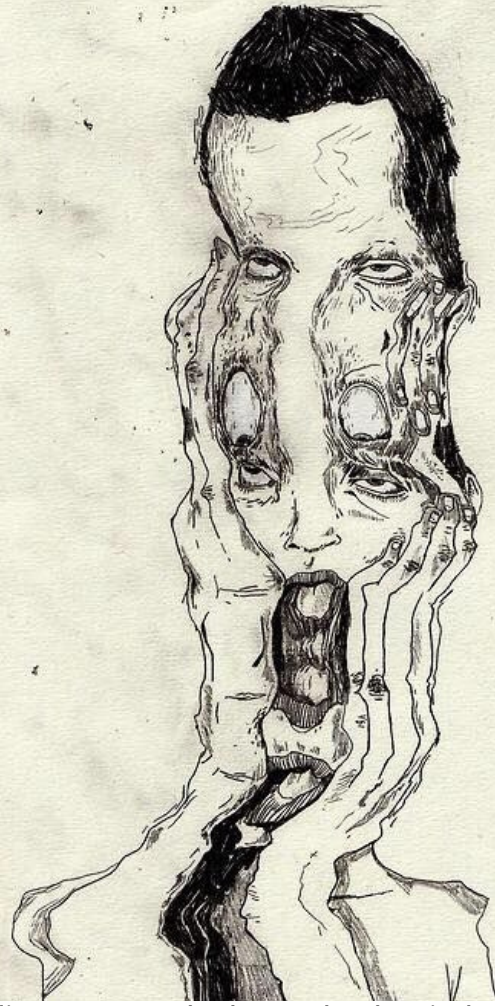
Erkeklerce hem yaratılan hem de sürdürülen, kadınlarca ise pekiştirilmesi yönünde çaba sarf edilen erkeklik, aslında tanımlanması güç bir kavram olarak da nitelendirilebilir. Erkeklik deyince erkeklerin davranışlarından mı, kimlik olarak kurulmuş erkeklikten mi, ilişkisel olarak temsil edilen erkeklikten mi bahsedildiği açık değildir. Sancar'a göre (2009), erkeklik konusunda sınırları çok net bir sınıflandırma yapmak mümkün değildir. Çünkü erkeklik kavramı, toplumdaki topluma değişiklik göstermekle birlikte bir kültürden diğerine ve zaman içinde, hatta bir erkeğin hayatı boyunca bile değişmektedir (Çelik, 2016; Sancar 2009; Zeybekoğlu, 2009). Erkeklik kavramının değişebilir yapısından yola çıkarak bebeklikten babalığa kadar geçen süreçte erkek olmanın ne anlama geldiğinin incelenmesi, salt birey olarak erkeklerin değerlendirilmesinde objektif bir bakış açısı sağlayacaktır.

Başlangıçta bir ebeveyn olarak erkeklerin doğacak çocuğun cinsiyeti konusunda besledikleri umutlar genellikle erkek çocuk üzerine yoğunlaşmıştır. Erkekler için erkek çocuk; kendilerinin fiziksel devamlılıkları, erkeksilikleri ve muhtemel gelecek kuşakların da sembolü olarak düşlenmektedir. Yani erkek için erkek çocuk ölümsüzlüğün sembolüdür. Dolayısıyla daha doğmadan erkekler beklentiler ile karşılaşmaktadırlar (Okıray, 2015).

Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında sıkça kadınların ve kız çocuklarının yapması veya yapmaması gerekenler dile getirilirken erkeklerin ve erkek çocukların da benzer sınırlanmalara maruz kaldıkları genellikle göz ardı edilmektedir. Onların da yapması veya yapmaması gereken davranışlar, yerine getirmeleri gereken rol ve sorumluluklar bulunmaktadır. Kız çocuklarından farklı olarak erkek çocukları eril dünyanın kendilerine tanıdığı avantajlı görünen sorunlu süreçlerden geçerler.

Sosyolog Pınar Selek (2010), Türk toplumunda erkeklerin geçmesi gereken dört temel aşama olduğunu belirtmektedir. Bunlar: "sünnet, askerlik, iş bulma ve evlilik" olarak sıralanmaktadır (Selek, 2010). "Erkekler ağlamaz!" gibi söylemlerle oluşturulan ve pekiştirilen bu süreçte erkekler; daha güçlü, daha başarılı, daha cesur olma telkinleriyle hem şiddete maruz kalmakta hem de şiddet uygulamaktadır. Kendi içlerinde sürekli bir mücadele içinde olan ve gerek içsel dürtüleri gerek başka insanlarla ilişkileri, onların erkekliğini "kanıtlamak" temeline kurulmuştur.

scontent.fsvg1-1.fna.fbcdn.net

Eril dili öğrenme, kadınsı olarak nitelendirilen tutum ve davranışlarda bulunmama, bazı kültürlerde sünnet olma, ilk cinsel deneyim, erkekliğin tanımlandığı kimi alanlarda bulunma (askerlik, düzenli bir işte çalışma gibi), her daim güçlü ve kontrol sahibi olarak diğerlerinin sorumluluklarını almak yaşamlarındaki mecburiyetlerinden bazılarıdır. Bu zorlayıcı ve hiç bitmeyen beklenti ve denetim mekanizması içinde erkek, kendi duygularını ve benliğini bir kenara itmek zorunda kalmaktadır (Çelik, 2016; Şanlı, 2019).

Literatürdeki birçok kaynakta belirtildiği üzere, erkekler dünyasındaki konumun sabitlenmesi gibi bir şey söz konusu değildir. Çünkü erkeklik, "sınırları ve kaybedilme koşulları her zaman belirsiz, değişken, geçişli ve gündemde olan bir iktidar inşa stratejisi olmak durumundadır" (Sancar, 2009).

Gerçek erkeklik, uğrunda mücadele gereken, eziyetli bir dünya test sonucunda ancak kazanılabilecek bir ödül olarak durur erkeğin karşısında, dayanılmaz acılara katlanarak bir kez erkek olmayı hak ettikten sonra da erkeğin 'erkeklik'le işi bitmez. Taşıyıcısı olduğu iktidarı her daim hayata geçirmesi, hep yeniden üretmesi beklenir ondan (Atay, 2012).

Bu durum, erkeğin sürekli kendini kanıtlamasını gündeme getirir.

Sürecin başlangıcı çok küçük yaşlara dayanır ve erkek çocuğunun duygularını belli etmemesi, buna ek olarak ağlamaması, acı çekmemesi ve her zaman güçlü, mantıklı, başarılı olması telkinleriyle de sıklıkla karşılaşılır. Çünkü çocuk, geleceğin “erkeği” olarak birçok koşulda kendisine oranla “güçsüz” olarak görülen kesimlerin hâkimi olacaktır.

Türkiye’deki erkeklik varoluşuna ilişkin Selek (2010)’in sünnet, askerlik, iş bulma ve evlilik olarak sınıflandırdığı bu dönüm noktalarını Bozok (2011), bazı eklemelerle şöyle ifade etmektedir: “Türkiye’de erkeklerin yaşam döngüsünün başlıca dönüm noktaları, doğumu izleyen süreçte dilin öğrenilmesi, sünnet, ilk cinsel deneyim, zorunlu askerlik hizmeti, para kazanmaya başlamak, evlenmek, baba olmak, yaşlı ve sözü dinlenir bir erkek olmak olarak değerlendirilmektedir.” Sonuç itibarıyla erkeklik, bir defa edinilen bir nitelik olmaktan ziyade sürekli pekiştirilmesi gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Baba olmak ise erkeklerin hayatında bir dönüm noktası olarak tanımlanmaktadır. Genellikle kadınlar için bir “tamamlanma, amacına ulaşma” hâli olarak gösterilen çocuk sahibi olma durumu, erkekler için bir “dönüşüm, değişim” dönemini ifade etmektedir. Genellikle babalık, erkeklerin erkeklikleri ile hesaplaştıkları bir dönem olarak görülmektedir. Babalık, “erkekliğin temize çekildiği, olumsuz görülen özelliklerin terk edildiği bir değişim süreci” olarak tarif edilmektedir (Taşkan ve Tol, 2018).

Eve ekmek getiren, ailenin direği, evin reisi, dağ gibi sağlam, sahip çıkan, harçlık veren, nasihat eden, meslek öğreten, çocuğuna örnek olan baba algısı genellikle erkeklerin sahip olması gereken nitelikler olarak sayılmaktadır. Geleneksel babaların özellikleri arasında yer alan otoriterlik, dediğim dediklik, çocuklara karşı mesafeli olma, son sözün, son kararın sahibi olma ve duygularını göstermeme gibi hâller ise zamanla ve kültürel değişimler yoluyla dönüşüm geçirmiştir. Tek çeşit erkeklik olmadığı gibi tek çeşit babalıktan da söz etmek mümkün değildir (Zeybekoğlu, 2013).

Babalık kavramının ve babaların sahip olması gerektiği düşünülen niteliklerin; ailenin geçimini sağlayan, tehlikelere karşı evini ve ailesini koruyan olmasından çocuklarıyla vakit geçiren, ev ile ilgili sorumlulukları paylaşan bir hale doğru evrildiğini söylemek mümkündür. Babalığı anlamak için, günümüzde onu çevreleyen baskın toplumsal ve ekonomik ilişkileri anlamak gerekir. Babaların benimsediği ve etkilendiği ataerkil ilişkiler etrafında ortaya çıkan erkeklik kodları,

erkeklerin nasıl babalık yaptığını kuran en önemli unsurlardan birisidir (Bozok, 2018).

Baba olmanın ve babalık yapmanın, günümüz Türkiye’sindeki yansımalarına göre bir erkek olarak babayı; sabahdan gece geç saatlere kadar evin dışında olan, iş yerinde çalışan, görece özerk, çok istese de genelde çocuklarına fazla yakınlaş(a)mayan, çocuklarının küçüklüğünde onların bakımında fazla sorumluluk almayan, çocuklarıyla genelde evin dışına, okula veya onların geleceğine dair ilişkiler kuran, duygularını rahatça belli edemeyen, çocuklarıyla ve eşiyle ancak televizyon izlerken vakit geçiren, zaman zaman eşine ve çocuklarına sevgi gösterme kadar şiddet kullanma ihtimali de olan, ev işleri ve çocuk bakımını karısına bırakmış, “ailenin reisi” ve “evinin direği” konumunda nitelendirmek mümkündür (Levent, 2015; Zeybekoğlu, 2013).

Gerek kadınlara gerek erkeklere yöneltilen toplumsal cinsiyet eşitsizliğine sebebiyet veren kalıplarla mücadele etmede işe yarar pratiklere de yer vermek sorunun çözümüne dair fikir verecektir. İlk adım olarak değişime dilden başlamak gerekmektedir. Oldukça dinamik bir yapıya sahip olan dil, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin kavramsallaştırmalarını kendi içinde barındırır. Aşağılayıcı, küçük düşürücü, ayrımcılık yaratıcı her türlü söylemin her yaş grubu tarafından terk edilmesi teşvik edilmelidir (Çelik, 2016; Zeybekoğlu 2009).

İkinci adım olarak toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir toplum inşa etmek için insani özelliklerini özgürce yaşayan, bağımsız bir birey olarak çocuk yetiştirmek oldukça önemlidir. Çocuğu kalıplara sokan düşüncelerden, tutum ve davranışlardan kaçınılmalıdır. Her çocuğun, kendini bulması ve varoluşunu oluşturabilmesi için kız-oğlan ayrımı yapılmaksızın biricik olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Ebeveynlerin kendi sosyalleşmelerine bağlı kalıp yargılarını sorgulamaları ve düşünce biçimlerini değiştirmeleri de gerekmektedir. Ebeveynlerin çocuk algılarındaki ve çocuk yetiştirme tarzlarındaki değişim kadar önemli olan bir başka unsur, okullarda verilen eğitim-öğretim içeriğinin de toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı ve şiddet içermeyen bir biçimde değiştirilmesidir. Bu yöndeki uygun politikalar, yaygınlaştırılarak ülkenin geneline sunulmalıdır. İstendik değişimin bir anda gerçekleşmeyeceği gerçeği kabul edilerek sabır ve süreklilik ile davranış ve tutum değişikliğine gidilmesi faydalı olacaktır (Topal, 2019).

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜNDE ERKEK

EBRAR AKÇA

Bireyler kendilerini güçlü olarak nitelendirmek için zor zamanlarında yaşadıkları güçlüklerle tek başına yüzleşmeleri gerektiğine inanmaya eğilimli olabilmektedirler. Bu zor zamanlarda yaşanan olaylar bireylerin hassas noktalarını oluşturabilmektedir. Hassas noktalar bireylerin bağlanma ihtiyacı reddedildiğinde veya görmezden gelindiğinde oluşabilmektedir (Johnson, 2020).

Ve hayatımızda önemli dediğimiz insanlarla yaşadığımız yaralayıcı ilişkiler sonucunda oluşabilmektedir. Hemen hemen herkesin hassasiyetleri, dokunulduğunda kanayan yaraları vardır. Önemli olan bu hassasiyetlerin varlığı değil, bunlarla nasıl baş edildiğidir. İşte problem burada başlar. Bireyler yaşadıkları olumsuzluklarla nasıl baş edeceğini bakım verenlerinden öğrenmektedir (Johnson, 2020). Ve bu öğretiler cinsiyet temelli öğretiler olmaktadır. Bir oğlan çocuğu, düşünüp ağladığında “Erkek adam ağlamaz!” gibi sözlerle maruz kalabilmektedir. Onun aksine bir kız çocuğu düştüğünde daha nazik davranmaya meyilli olunmaktadır.

Toplumsal cinsiyet baskısı yetişkinlikte de devam edebilmektedir. Duygularını gösteren erkek zayıftır. Aile içinde otorite erkektir. Erkeğin en büyük görevi evine ekmek getirmektir. Erkeğin maaşı kadından fazla olmalıdır. Erkek hep güçlü olan taraf olmalıdır. Erkekliğe dair söylenen bu söylemlerin kültürel ve toplumsal bir ürün olduğu aşikardır (Kauffman, 1999).

Bu tür toplumsal düşüncelerle yetişen erkekler, kendi ailelerini kurdukları zaman kendilerini kusursuz bir otorite olarak gösterme eğilimine girebilmektedirler. Bunun sonucunda da yaralarını, travmalarını, eksik olduğunu düşündüğü yanlarını paylaşmakta isteksiz olabilmektedirler. Gerek toplum gerek ebeveynleri tarafından, bu tür paylaşımların onları güçsüz yapacağına dair olan inançları beslenmektedir.

Bu durum da bireylerin yüzeysel ilişkiler yaşamasına sebep olabilmektedir. Dr. Sue Johnson bu konu hakkında şöyle der: “Bir ilişkide hassas noktalar paylaşılmadan o ilişkide gerçek bir yakınlık elde edilemez” (Johnson, 2020). Toplumun bu baskısıyla yetişen erkek bireyler yalnızca hassas noktalarıyla yüzleşip bu hassas noktalarını paylaşmakta zorluk çekmezler, aynı zamanda hata yaptıklarında bunu kabul etmeleri de güçleşmektedir. Ve hata yaptıklarında destek istemekte zorlanabilmektedirler. Asıl duygularının yerini öfke alır. Çünkü öfkeyi göstermek kolaydır (Johnson, 2020). Erkekler için zor olan o öfkenin altında yatan çaresizlik, özlem gibi duyguları göstermektir. Erkeklik onlar için hassas noktaya dönüşür. Çünkü inanışlarına göre erkeklik, kusursuz ve güçlü bir yapıdır.

Bu inanışlara sahip bireyler, erkek egemenliğinde bir toplum sunmaktadır. Ve bu toplumda yetişen erkekler, kendilerini kadınlardan daha güçlü görmeye meyilli olabilmektedirler. Bu durum bazı erkek bireylerin şiddete başvurmalarına sebep olmaktadır. Bu tarz şiddet hareketleri, feminist çözümlemelerin bir çok defa ortaya koyduğu üzere, daha ziyade erkeğin belli ayrıcalıklara sahip olmayı hakettiği algısının mantıksal bir yansımasıdır. Bir örnek ile ele almak gerekirse; bir erkeğin randevuları esnasında bir kadına cinsel taciz/şiddet uygulaması erkeğin fiziksel tatmin hakkı -tek taraflı bile olsa- olduğu algısından kaynaklanmaktadır. Fakat erkek egemen toplumlar sadece erkeklerin kadınlar üzerindeki hakimiyetine değil, aynı zamanda bazı erkeklerin diğer erkekler üzerindeki hakimiyetine dayalıdır (Kauffman, 1999).

Bu ataerkil sistem, erkeklere yüklediği “imkansız” niteliklerle erkekler üzerinde yıkıcı etkilerde bulunmaktadır (Çelik, 2016). Toplumsal cinsiyet rollerinin erkeklere dayattığı bu nitelikler erkeklerin omuzlarına yüklenmiş büyük bir yükür.

Son olarak ataerkil düzen, yaşamın tüm alanlarına sindirilmiş bir yapıdır. Dil, medya, çalışma yaşamı, aile, eğitim, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir toplum oluşturma'nın temel unsuru olarak öne çıkmaktadır. Toplumun her kesiminde ve oluşumunda toplumsal cinsiyet eşitliği vurgusu yapma ve bu anlayışı içselleştirme; kadın ve erkeğin belirli kalıplardan sıyrılarak özgürleşmesini ve sürecin şiddetle yoğrulan yapısının değişmesine olanak sağlayacaktır (Çelik, 2016).

ERKEKLER AĞLAMAZ, SİL GÖZ YAŞINI! MERVE YÜKSEK

“Erkeğin özgürlüğü, erkin her türünü sorgulayarak başlar. Erkin her türlü uygulamasından feragat edebildiği ölçüde özgürleşir, erkek.” / Türker, 2004.

“Erkek adam ağlamaz! Erkek gibi davran! Erkek adam duygularını belli etmez! Adam gibi adam ol! Erkek dediğin ailesini tek başına geçindirir! Koca adam olmuşsun böcekten mi korkuyorsun?..” ve daha nicesi günlük hayatta sıklıkla karşılaşılabileceğimiz cümleler. Peki “Erkek adam ağlamaz, gözündeki yaşı sil.” dememize ve erkekliğe dair beklentilerimizi bu şekilde geliştirmemize neler sebep olmaktadır?

Bireyler, kimliklerini bulundukları toplum içinde inşa ederler ve oluşturdukları kimlik sayesinde toplumda var olmaya başlarlar. Kimlik inşa süreci, bireyin doğduğu andan itibaren başlar ve birey sosyalleşmesiyle inşa sürecini geliştirir. Bu inşa sürecinde kişi; bulunduğu grubun ya da kültürün kurallarını öğrenmeye başlar, kendisini ve başkalarını bu ortamların içinde tanımlar (Barutçu, 2013). Bu bağlamda “erkek olmaya” dair geliştirilen argümanlar, kişinin içinde bulunduğu toplumun kültürel aktarımları ve geleneksel cinsiyet rolleri ile doğrudan alakalıdır.

Biyolojik olarak erkek olmanın, bireylere erkekliği doğrudan öğrettiğini ya da bahsettiğini söylemek mümkün değildir. Erkekliğin tanımı ve algısı, toplumlara göre değişebilmekte, özellikle geleneksel cinsiyet rolleri ve kültürel değerler erkeklik olgusunu şekillendirmektedir. Erkeklik olgusu, toplumlara göre değişkenlik taşımakta ve zaman içinde değişim gösterebilmektedir. Buna karşın her toplumda egemen bir erkeklik olgusu var olmakta ve erkek bireyler bu olguya göre hayatlarını şekillendirmektedir. Ayrıca toplumdaki egemen erkeklik olgusu, toplumun mevcut ataerki yapısı ile doğrudan ilişki içindedir (Barutçu, 2013). Tüm bunlar doğrultusunda bir erkeklik stereotipi oluşturulmakta ve erkeklerden, “erkekliklerinin” kabul görmesi için oluşturulan bu normlara uygun hal, tutum ve davranış sergilemeleri beklenmektedir.

Ataerki toplumca biçimlendirilmiş erkek, toplumun erkeklik yargılarını taşıma ve sürdürme görevini üstlenmek zorunda kalmaktadır. Çünkü toplum, genel inanç ve değerler üzerinden yarattığı cinsiyet rollerinin hem erkekler hem de kadınlar tarafından eksiksiz biçimde yerine getirilmesini beklemektedir. Beklentilerle uyuşmayan tutum ve davranışların hemen düzeltilmesi gerektiği ortaya konur ve ne kadar erken müdahale edilirse o kadar başarılı bir sonuca ulaşılabileceği öne sürülür. Bu sürecin içinde kız çocukları “kadın olmanın”, oğlan çocukları ise “erkek olmanın” anlamlarını ve gerekliliklerini

gerek gözlemleyerek gerekse deneyimleyerek öğrenmektedirler. Oğlan çocukları, kendileri için avantajlı görülen ataerki düzenin sorunlu süreçlerine tanık olmakta ve bu süreç içinde “erkekliği” öğrenip uygulamaya devam etmektedir. Bu süreç içinde bireylerin bir dizi rol ve sorumlulukları vardır, bununla birlikte “erkekliklerini” kanıtlamaya dayalı birçok dönüm noktası onları beklemektedir (Çelik, 2016).

“ ‘Eril dili’ öğrenme, ‘kadınsı’ olarak nitelendirilen tutum ve davranışlarda bulunmama, (bazı kültürler için) sünnet olma, ilk cinsel deneyim, erkekliğin tanımlandığı kimi alanlarda bulunma (örneğin zorunlu askerlik görevini yerine getirme, en az bir spor dalıyla yakından ilgilenme ve bu sporu icra etme, düzenli bir işte çalışma gibi), her daim güçlü ve kontrol sahibi olarak diğerlerinin (annesini, babasını, kardeşini, eşi kısacası bakmakla yükümlü olduğunu düşündüğü ve toplumca buna inandırılan herkesin) sorumluluklarını alma, gücü ve cesareti sergileme yönünde her türlü girişimde bulunma bu dönüm noktalarından bazılarıdır. Her bir dönüm noktası için tanımlanan ‘daha çok nasıl erkek olunur’a dair unsurlar, zemini ve sınırları belirsiz bir dizi sorumluluğu da beraberinde getirir. Bu zorlayıcı ve hiç bitmeyen beklenti ve denetim mekanizması içinde erkek, kendi duygularını ve benliğini bir kenara iterek yapılandırılmış ve biçimlendirilmiş bir varlığa dönüşme sürecinde hem kendine hem de çevresine birçok açıdan saldırganca ve şiddet içerikli davranışlarda bulunabilir.” (Çelik, 2016, s. 2).

Bu bağlamda egemen erkekliğin inşa edildiği bu süreç; oğlan çocukları ve erkek bireyler için tüm beklentileri, zorunlulukları ve denetim mekanizmaları ile birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Biyolojik cinsiyetten bağımsız olarak yaratılan bu “erkeklik inşası” özgür bir birey olarak var olmanın imkânsız hale getirilmesine sebep olmakta, bireyin kim olacağına, nasıl davranacağına, neleri yapıp neleri yapamayacağına dair birçok zorunluluğu beraberinde getirmektedir.

Erkeklik ve erkekliğe bağlı rollerin getirdiği zorunluluklar, oldukça stresli durumları da beraberinde getirmektedir. Erkekler bulundukları toplum içerisinde daimî olarak erkekliklerini kanıtlamaya zorunlu bırakılmaktadır. Özellikle kişisel ilişkilerin kurulduğu alanlarda erkek bireylerden belirli bir sertliği ve katılığı taşımaları beklenmektedir. Bu sertliği ve katılığı

şüphe edilmekte” ve bu durum ataerkil sistem ve toplumdaki konum açısından yıkıcı bir etkiyi beraberinde getirmektedir. Örneğin; erkekten duygusal ve fiziksel acıya katlanabilmesi ya da tüm yaşamı boyunca bulunduğu alan içinde belli bir otoriteyi kurması ve devam ettirmesi beklenilmektedir. Erkeklerin, erkekliğini “kurma” ve “kanıtlama” sürecinde yaşamaya mecbur kaldığı birçok durum, aynı zamanda bireyler için birçok zorluğu da barındırmaktadır. Tüm bu süreçler birtakım ataerkil ideallerle donatılmıştır. Yaşamlarını devam ettirmek, çoğunlukla “erkekliklerini sürdürme” ile ilişki halindedir. Hem bu sürecin kendisi hem de sürecin içerisindeki ideali başaramama durumu çeşitli travmalara da sebebiyet vermekte, yaşamsal stresi de beraberinde getirmektedir (Demren, 2003).

Mevcut ataerkil sistem ve geleneksel cinsiyet kalıpları doğrultusunda şekillenen erkeklik olgusunun, erkekleri birçok mecburiyetin ve açmazın içine soktuğu görülmektedir. Sert olması beklenen erkek duygularını belli edemez hale gelebilmekte, otoritesini kurması beklenen erkek bunu istemediğinde erkekliği sorgulanabilmekte, kimlik inşasını beklenen rollere göre geliştirmek istemeyen erkek dışlanmaya ve eleştirilmeye mahkûm bırakılabilmektedir. Bu bağlamda yaratılan erkeklik olgusu, erkek bireyler için her ne kadar iktidar ve güç sahibi olmayı vaat etse de kimliklerini özgürce inşa etmelerine ket vurmakta, eşitsizliğin bir parçası haline gelmelerine sebep olmaktadır.

Tüm bunlar doğrultusunda erkeklerin bütün bu yaşam pratikleri içinde, onlara dayatılan bu imkânsız erkeklik rollerinden ötürü aslında bir kaybedene dönüştüklerini söylemek mümkündür. Çünkü erkekler her ne kadar beklenen erkekliğe dayalı tutum ve davranış geliştirseler de her an kendilerini; “kadınsı özellikler sergilemeleri”, “yeterince erkek olamamaları” ya da “kendi özgür tercihlerini oluşturamamaları, özgür tutum ve davranışlar sergileyememeleri” sebebi ile bir açmazın içinde bulabilmektedirler. Erkeklik aşamalarının her birini bir şiddet deneyimi olarak yaşayabilmekte, verdikleri varoluş mücadelesinde erkeklik çemberinde sıkışıp, yok olabilmektedirler. “Erkek olmak” adına kendilerine ait duyguları, davranışları, tutum ve isteklerini, hatta benliklerini bir kenara bırakmak zorunda kalarak gerek kendilerine karşı gerekse çevrelerine karşı bir yıkım süreci içerisine girebilmektedirler (Çelik, 2016).

Var edilen bu erkeklik stereotipi ile içinde birçok sorunsal barındıran “erkeklik inşa” sürecinin değişmesi, bireylerin eşitliğe ve özgürlüğe dayalı kimlikler geliştirebilmeleri için önem taşımaktadır. Bu doğrultuda bireylerin; toplumsal cinsiyet rollerini, ataerkil düzen içinde yaratılan erk ve iktidar ilişkilerini anlaması değişimin gerçekleşmesi için oldukça gerekli görülmektedir. Çünkü toplumsal cinsiyet eşitsizliği erkekler için de büyük bir problem alanı oluşturmaktadır. Ancak “Erkekler ağlamaz, sil göz yaşını!” cümlesinin yerini “Her birey duygularını özgürce ifade edebilmelidir.” cümlesi aldığı anda tüm kimlikler için daha özgür ve eşit bir yarın yaratmak mümkündür.

SOSYOLOG ATILLA YARDAŞ RÖPORTAJI

MERVE YÜKSEK

1. Sizi tanımayan okuyucularımız için kendinizi tanıtabilir misiniz? Atilla Yardaş kimdir?

Merhabalar, ben Atilla. 1995'te Mersin'de doğdum ve liseyi bitirene kadar oradaydım. 2014 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde sosyoloji lisans eğitimime başladım. İlgi alanlarımı da lisans eğitimime başlamamla beraber keşfetmeye giriştim. Toplumsal cinsiyet, sınıf, toplumsal hareketler lisans eğitimi hayatım boyunca ana ilgi odaklarımı oluşturan konulardı. Fakat günümüze yaklaştıkça bu odakları, toplumsal cinsiyet perspektifinden incelemenin beni daha çok tatmin edeceğini fark ettim ve 2019 yılında yine Hacettepe Üniversitesi'nde Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Yüksek Lisans Programına başladım. Şimdi de tez döneminde bir yüksek lisans öğrencisiyim. Aynı zamanda 2017'den beri sivil toplumda özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda çalışıyorum.

Sıkıcı kronolojik otobiyografi kısmını mümkün olduğunca kısa tutmaya çalıştım. Çünkü bu tür bir hayat anlatısı, kişilerin hayatındaki birçok deneyimi, nüansları, zorlukları vb. yani en nihayetinde kişiyi, o günkü kişi yapan birçok şeyi silikleştiriyor. Bu silikleştirmenin de bir tür normalleştirme ve normatifleştirme aracı olduğunu düşünüyorum. Aynı zamanda oldukça düz bir anlatı mevcut ve tahmin edin kim düz değil? Ben. Bu nedenlerle Atilla'yı daha az normatif bir şekilde anlatmaya çalıştığımda, klişe de olsa, kendim için belli başlı sıfatlar seçmenin daha çok gerçeği yansıttığını düşünüyorum: kafası karışık, obur, fevri (üstüne çalışıyorum) ve atılgan.

2. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı sorunlar genellikle kadınların sorunu olarak görülüyor. Sizce erkek bireyler bu sorunların dışında mı, neler söylemek istersiniz?

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği denildiğinde, iktidarın/gücün tahakküm ilişkisine dönüşmüş bir şekilde asimetric dağılımının akla gelmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu asimetric güç dağılımı da erkek(lik) ve diğer cinsiyetler arasında gerçekleşiyor. Erkekliği sık sık iktidar ilişkileri bağlamında ele aldığım için en baştan iktidarı tanımlamak isterim. İktidar/güç kavramını Foucault'cu bir anlamda ele alıyorum: "İktidar" bir "şey" değil, ilişkisellik üzerinden var olan (etkileşim gerektiren), baskıcı ve (devamlılığını sağlamak için) üretken olabilen, devletin tekelinde olmayan (devletin erişemediği yerlere sızabilen, farklı şekiller alabilen) bir kavramdır. İktidarın bu tür kavramsallaştırılmasının erkekliği ve asimetric güç ilişkilerini anlamamız için elverişli olduğunu düşünüyorum. Elverişli olabilecek ve Foucault'nun iktidar anlayışıyla kesişen noktalar barındıran Marksist perspektif de kullanılabilir ama röportajın sağlıklı bir uzunlukta kalması namına ben Foucault ile devam edeceğim.

İktidarı elinde bulunduranlar, iktidarın ve ayrıcalıkların devamı için söz konusu tahakküm ilişkisini sürdürüyorlar. Bu sebeplerden dolayı tahakküm altındaki kadınların özgürlük mücadelesi, daha merkezi bir konumda. Erkekler ise bu sorunların dışında değil pek tabii, hatta direkt sorunun merkezindeler. Özgürleşme mücadelesi de bu sorunlu merkezi ortadan kaldırmak üzere ilerliyor.

Burada özellikle belirtmek istiyorum; erkekler dediğimde tek tek atanmış cinsiyeti erkek olan cis-gender kişileri değil, patriyarkal sistemin iktidarını işlevselleştirdiği tarihsel-toplumsal bir kurumu kastediyorum. Cis-gender heteroseksüel erkekler de bu iktidarın pratiğe dökülebildiği optimum özne oluyorlar.

Ve her tahakküm ilişkisine sahip iktidar gibi iktidarın vücut bulduğu özne olmak, güç ile bu gücün her an kaybedilebileceği gerçeğiyle geliyor ve siz iktidarın optimum öznelere olarak bunun sert fakat kırılğan toksisitesi ile yoğruluyorsunuz. Bu da sizin ne yapabileceğinizi, neyi hayal edebileceğinizi hatta direkt olarak hayal gücünüzün sınırlarını belirleyen bir toksisite oluyor. Bu durumda erkekliği, sağaltılması gereken bir kimlik olarak görüyorum (kendim için, en azından şimdilik, bunun tamamen mümkün olduğunu öngöremiyorum). Sağaltmak ile demek istediğim de sahip olunan ayrıcalıkların farkında olmak ve bunları tahakküm ilişkisinden çıkarmak ve hatta terk etmek.

3. Sivil toplumda uzun bir süredir toplumsal cinsiyet çalışmalarında bulunuyorsunuz. Deneyimlerinizden yola çıkarak; erkek bireylerin bu konudaki farkındalıkları ya da bu sorunlara yönelik çalışmalara katılımları hakkında neler söylemek istersiniz?

Sayısal verilerden yola çıkarsam bu alanda oldukça az erkek mevcut. Bunun farklı sebepleri var: Bu alanın itibarsızlaştırılması, ayrıcalıkları tehdit ettiği için değersiz addedilmesi ve direkt olarak zayıflatılması. Zayıflatılmasına örnek olarak bu alana ulaşımın ve etkinliklerin gerçekleştirilmesinin zorlaştırılması, maddi desteğin kesilmesi gibi şeyler verilebilir. Böyle algılandığı için de uzak duruluyor. Diğer bir sebep de en "elverişli" (sistemik ayrıcalıklarını en kolay şekilde tahakküme dönüştürebilen) potansiyel şiddet öznesi olarak bu alanda var olmak zor bir şey ki bunu negatif bir şey olarak görmüyorum. Çünkü tahakküm altındaki öznelere tarafından oluşturulmuş bir alan ve siz iktidar öznesi olarak yoğrulduğunuz (yüzyıllardır süren erkek egemen sistem içerisindeki ayrıcalıklı konum üzerinden sosyalle olmayı kastediyorum) toksisite ile bu alana girdiğinizde güvenli alanları bozabilirsiniz (bu nedenle erkekliği sağaltılması gereken bir kimlik olarak görüyorum). Bu alanda çalışan heteroseksüel cis-gender erkeklerin varlığı bu nedenle oldukça sınırlı. Deneyimlerimin çerçevesinde konuşacak olursam, kendini erkek olarak tanımlayıp bu alanda çalışan kişiler çoğunlukla LGBTIQ+ oluyor ki bu da aslında eril iktidarın tahakküm altına aldığı kesişimde.

Erkeklerin katılımcı konumda olduğu yerlerde sayılarının az olması aslında alanda da neden az olduklarını anlamamıza yardımcı oluyor. İktidar düşünme şeklimizden hislerimize kadar o kadar çok alana sinmiş, tesir etmiş ki düşünce akışımız sık sık engellerle karşılaşılıyor. Bu aslında toksisiteyi sağaltmak için önemli bir fırsat fakat her türlü toplumsal kurumun beslediği düşünce akışını yıkmak çok zor oluyor. Örneğin lise öğrencileri ile yaptığım bir toplumsal cinsiyet eğitiminde "Feminizm sizce ne demek?" diye sorduğumda direkt olarak erkek düşmanlığı, erkekleri öldürmek isteyen kadınlar gibi cevaplar vermişti katılımcı erkek lise öğrencileri. Yetişkinlerle yaptığım benzer bir eğitimde yine yetişkin erkek katılımcılar sık sık üzerine kendilerinin bile çok düşünmediği fakat endokrine edilmiş, öz'e atfedilen söylemlerde bulunmuşlardı (kadının daha güçsüz olması, iradesinin daha zayıf olması, erkeklerin yönetme gücünü doğuştan barındırması gibi).

Az önce de belirttiğim gibi toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmaları, hem farkındalığı artırmak hem de erkek egemen sistemin endoktrinasyonundan uzaklaşmak için çok kritik bir alan. Erkekler için ekstra önemli bir hale geliyor özneliklerinin konumsallığı itibarıyla. Bu nedenle bu tür çalışmalara/etkinliklere ulaşım herkes için daha ulaşılabilir kılınmalıdır.

4. Sizce toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı sorunlar toplumu ve bireyleri ne ölçüde etkiliyor?

Toplumsal cinsiyeti, diğer birçok alanla kesişim içerisinde düşünmemiz gerekiyor. Sınıf, ırk, etnisite, din vb. birçok alan toplumsal cinsiyet ile farklı bir şekilde etkileşime girebiliyor ve bu nedenle herkesin toplumsal cinsiyeti nasıl deneyimlediği farklılık gösterebiliyor. Bu nedenle toplumsal cinsiyeti analitik ve/veya teorik bir kategori olarak kullanmamız, erkek egemen sistemin işleyiş mekanizmalarını ortaya çıkarmak ve bunları ortadan kaldırmak için çözüm yolları üretmekte bir zorunluluktur.

Toplumsal cinsiyetin direkt kendisini sorunsallaştırıp sorunsallaştırmayacağımız ayrı bir konu fakat yarattığı eşitsizliklerin ortaya çıkardığı sorunları kesin olarak sorunsallaştırabiliriz. Önceki sorulara olan cevaplarım doğrultusunda toplumsal cinsiyet, iktidarın hayatımızın her alanına sinmesinde işlevselleştirilebilecek yegane enstrüman olarak var olmaktadır. Zira toplumsal cinsiyet çalışmaları da iktidar tarafından “özel” ilan edilmiş fakat öyle olmayan, kamusal iktidar ilişkilerine benzer hatta bazı noktalarda daha derinleşmiş bir şekilde tecrübe edildiği alana odaklanmaktadır. Bu nedenle “özel” ve “kamusal” ayrım, ikinci dalga feministlerle beraber söylenegeldiği üzere sağlıklı bir ayrım olarak görülmemektedir.

Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri; sınıf, din, ırk nasıl hayatımızı etkiliyorsa öyle etkiliyor ve aynı zamanda bunları da nasıl deneyimlediğimizi şekillendiriyor. Terside geçerli pek tabii, sınıf da toplumsal cinsiyeti nasıl deneyimlediğimizi etkileyen bir faktör.

Bu sebeplerden ötürü nasıl etkilediği sorusu, çok fazla cevaba sahip. Düşünsel süreçlerimizden tutun, günlük hayat pratiklerimize, kararlarımıza, duygulanımlarımıza, dayanışma biçimlerimize kadar her türlü alanda etkili. Bir erkeğin, toplumsal erkekliği referans alarak gelişen karakteri onun nasıl hissetmesi gerektiğini, neyi “doğal” neyi anormal karşılayacağını, meslek

seçimini hatta mimiklerini bile etkileyebilir. Söz konusu etkilenmeler de masumane değil, iktidarın toksik endoktrinasyonları ile dolu oluyor. Benzer etkilenmeler, ataerkil bir toplumda sosyalleşmiş her birey için geçerli oluyor fakat deneyim, iktidar ilişkilerindeki konumunuz ile değişkenlik gösteriyor. Trans kadınsanız, cis bir erkeğin etkilendiğinden çok daha şiddetli bir şekilde bu ilişkilerden etkilenebilirsiniz.

5. Doğduğumuz andan itibaren içinde bulunduğumuz kültür bize cinsiyetimize göre roller biçiyor ve öğretiyor. Peki toplumun öğrettiği cinsiyet kalıpları erkek bireyler için nasıl avantajlar ya da dezavantajlar yaratıyor?

Avantajların, dezavantajlardan çok daha fazla olduğunu belirterek cevabıma başlamak istiyorum. Avantajı kavramsallaştırırken Nancy Fraser'dan oldukça yararlandım. Nancy Fraser'a göre toplumsal cinsiyet sadece eşitlik ya da farklı oluş üzerinden düşünülemez kadar karmaşık bir yapı ve bu nedenle daha çoklu düşünmemiz gerekiyor. Her anlamda her bireyin yapabilirliklerinin artırılması gerekiyor. Bu yapabilirlikler maddi kaynaklara erişimden boş zamanın nasıl kullanıldığına, ötekileştirmeden saygıya kadar birçok alanı içeriyor.

Mevcut ataerkil düzende normatif kabul edilen erkeklerin yaşam şekli ve kadınlar ve her türlü cinsiyetin bu norm üzerinden değerlendirilmesi, buna yaklaştırmaya çalışması söz konusu. Oysa erkeklerin yaşam şekli, yayılmacı bir nitelik ile yaşamın büyük bölümünü işgal ediyor. Kadınlara ve diğer cinsiyetlere de var olabildikleri fakat her zaman erkeklik tarafından işgal edilebilme tehlikesine sahip sınırlı alanlar kalıyor. Yani avantajları direkt cis erkek olmak ve bununla var olan koca bir kültür olarak kapsayabiliriz.

Dezavantajlar da aslında direkt dezavantajlar olarak var olmuyorlar. Mesela erkekler rasyoneldir, duygusal değildir ve duyguları doğrultusunda karar vermezler basmakalıbını mercek altına alalım. Yanlış bir basmakalıp olması bir kenara (hem kurgulanış hem de ampirik anlamda) erkeklerin hissettiklerini kabul ve ifade etmelerini zorlaştıran (ve bence bu nedenle toksisitenin sağaltılması zorlaşıyor) bir kalıp. Fakat topluma baktığımızda görüyoruz ki aslında rasyonalite (duygudan-arınlık) çok yüce bir nitelik ve bu niteliğe sahip olanlar olgun, objektif kişiler oluyorlar. Yani pratikte dezavantaj olarak var olan bir nitelik, ataerkil toplum tarafından avantajlaştırılıyor. Yine diğer birçok basmakalıp (meslekler, giyim, davranış vb.) bu bağlamda anlaşılabilir.

6. Günümüzde çok tartışılan bir kavram var, hegemonik erkeklik. Nedir bu hegemonik erkeklik, erkek bireyler üzerinde nasıl etkiler yaratmaktadır?

R.W. Connell tarafından geliştirilen hegemonik erkeklik kavramsallaştırması aslında bizim toplumsal cinsiyet anlayışımızı da oldukça geliştirdi, özellikle erkeklik çalışmalarına katkısıyla. Connell iktidar, emek ve kültürel ilişkilene üzerinden dört erkeklik türü tanımlıyor: hegemonik, suç ortağı, madun ve marjinal erkeklik. Ön planda olanı hegemonik erkeklik çünkü diğer erkeklik türleri de bunun etkileri ile tanımlanabiliyor. Bunun ideal bir tip olduğunu belirtmekte fayda var, yani hegemonik erkek diye gösterebileceğimiz bir erkek yok aslında. Daha çok hegemonik erkekliğe yaklaşmak/hegemonik erkeklikten pay almak söz konusu oluyor ve yaklaşma/pay alma ne kadar artarsa toplum içerisinde cinsiyetinizden ileri gelen bir iktidar sahipliği ortaya çıkıyor. Hegemonik erkeklik de kültürden kültüre farklılık gösterebiliyor. Türkiye bağlamında hegemonik erkek ideali zengin, Sünni Müslüman, Türk, kentli ve genç olma gibi özelliklere sahip. Bu ideal,

Amerika Birleşik Devletlerinde genç, kentli ve zengin olma gibi özellikleri korurken din ya da dil konusunda farklılıklar gösteriyor.

Connell'ın kendisi de hegemonik erkekliğin oldukça zorlu bir ideal olduğunu belirtiyor. Her ne kadar iktidardan pay almak ve gücün bu doğrultuda artması arzu edilebilirliğini korusa da kesintisiz bir yeniden üretim ve enerji yatırımı söz konusu olmak zorunda kalıyor. Yani kaslı bir vücuda sahip olmak kültürel olarak hegemonik erkekliğe içkinse, kaslı kalmak için sürekli çaba sarf etmeniz gerekiyor. Zenginliğinizi asla kaybetmemeniz gerekiyor. Böylesine bir istikrar talebi de gerçek dışı olmanın yanı sıra göz korkutucu ve acımasız. Bunlara rağmen erkekler çoğunlukla, hegemonik erkeklik lensinden yargılanıp buna göre değerlendirirler. Bu da aslında erkeklerin, öznesi olduğu iktidar tarafından nasıl "kurban" edildiklerini de gösteriyor bizlere.

7. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği lgbtiqa+ bireyleri nasıl etkilemekte, bu konudaki gözlemlerinizi neler?

Judith Butler'ın heteroseksüel matris kavramı, kültürün nasıl algılandığını açıklamamızda kilit bir noktada duruyor. Butler'a göre heteroseksüel matris, aslında "doğal" olmayan, sosyal inşa olan beden, cinsiyet, arzu, davranış vb. birçok şeyi doğalmış ve öz'e aitmiş gibi algılamamıza sebebiyet vermektedir. Bu "doğal"lar arasında da kurucu olarak (diğer toplumsal fenomenlerin anlaşılmasına etki eden ana faktör olarak) heteroseksüellik mevcut. Bu nedenle homofobi/LGBTIQA+fobi heteroseksüel matrisin devamlılığında (erkek egemen sistemin devamlılığı olarak da okuyabiliriz) kilit bir noktada. Homofobi, her ortaya çıkışında heteroseksüelliğin doğallığını yeniden üretiyor ve öteki olanın alanının sınırlı kalmasına yardımcı oluyor. Bunu, hegemonik erkeklikle birleştirdiğimizde aslında LGBTIQA+ içindeki erkeklerin madun erkeklikler olarak konumlandırılabilirliğini ve iktidarın optimum öznesi olmaktan oldukça uzak olduğunu görüyoruz. Çünkü heteroseksüellik, hegemonik erkek olmanın yegane gerekliliği.

LGBTIQA+ komünitesi içerisinde cis erkek olmayanların ise, heteroseksüel olmamalarının getirdiği dezavantajların yanında halihazırda cinsiyetleri itibarıyla sıkıştırılmış/yapabilirlikleri azaltılmış durumdadır. Yani toplumsal cinsiyet eşitsizliği LGBTIQA+ iseniz sizi çok daha fazla etkiliyor.

Bu sebepten olsa gerek ki LGBTIQ+ komünitesi toplumsal cinsiyet çalışmalarını oldukça geliştirmiş ve geliştirmeye devam etmektedir.

8.Sizce toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılması için neler yapılmalı?

Toplumsal cinsiyetin sosyal inşa olmasının getirdiği özelliklerden biri eğilip bükülebilirliğinin/değişebilirliğinin/esneyebilirliğinin yüksek olması. Kendi arkadaş ortamınızda ya da belirli bir komünite içerisinde ortaklaşmış bir anlayış (örnek olarak “erkek ve kadın yoktur. Cinsiyetlerimiz sadece elma, armut ve ayva olabilir şeklinde bir uzlaşma”) artık o bağlamda toplumsal cinsiyetin şekil değiştirdiği/bozuşturulduğu anlamına gelir. Çok kabaca toplumsal cinsiyet eşitsizliği bu arkadaş ortamındaki uzlaşının çok büyük ölçekli, tarihsel bir uzama sahip, zalim ve sistematik hali olarak anlaşılabilir. Bu özelliklerine rağmen sürekli değişiyor. Fakat bu değişim her zaman herkes için daha iyi olacak şekilde olmuyor. Bu nedenle kitlesel değişimlere, dolayısıyla kitlesel eylemliliklere ihtiyacımız var.

Bunun yanında İstanbul Sözleşmesi’nin sıkı bir şekilde uygulanması, şiddete maruz bırakılan

merkezli politikaların geliştirilmesi ve yürürlüğe koyulması, toplumsal cinsiyet eşitliğine dair eğitimlere ulaşımın kolaylaştırılması yapılabilecekler arasında bulunuyor. Hepsinin ortak noktasının ise örgütlü hareket etmekten geçtiğini düşünüyorum.

9. Son olarak Psikolektif Dergisi okuyucularına neler söylemek istersiniz?

İktidar çok sinsi bir şey. Bir haberi okuduğunuzda verdiğiniz ilk duygusal tepkiden, bir araba kazası gördüğünüzde aklınızdan geçen ilk düşünceden, şakalaşırken ettiğiniz gayri ihtiyari bir küfre kadar her noktada mevcut iktidar. İktidar her zerremize sinmişken, daha barışçıl, özgür, adaletli ve eşit bir toplum istiyorsak iktidarın bize sunduğu düşünce akışına ket vurmamız gerekiyor. Her şeyimizi iki kere düşünmek, kendimizden olmayana alan açmak, onu dinlemek, deneyimlerini dikkate almak gerekiyor. Eğer birlikte daha iyi bir hayat hayal ediyorsak, kapladığımız alanlar üzerine düşünmek, bazı alanlarda geri çekilmek gerekiyor. İç gözlemin yol boyunca bize oldukça yardımcı olacağına ve dayanışmayı kuvvetlendireceğine inanıyorum.

Teşekkür ederim.

POST-MODERN ERKEK(LİK)

YAVUZ SELİM KAYMAKCI

Erkeklik birey olarak “erkeklerin sahip olduğu biyolojik özelliklere istinaden toplumsal yaşamda oynamaları gereken rolü ve toplum içerisindeki konumunu şekillendiren yönergeler toplamıdır” (Uçan, 2012, s. 262). “Erkek”, tamamıyla kültürel bir kurgudur. Cinsiyetler arasındaki farklılıklar toplumsal yaşamın şekillenmesinde etkili olmaktadır.

Literatüre bakıldığında; erkeklik üzerine yapılan çalışmalar, 1970'lerin sonuna doğru tekil bir erkeklik idealinin olduğuna yöneliktir. Buna istinaden belirli bir erkeklik rol modeli ortaya çıkarılmıştır. 1980'lerin ortalarından itibaren ise erkeklik çalışmaları içinde; erkekliğin hakim olduğu tek bir erkeklik modeli fikri değişmeye başlamıştır. 1987'lerden sonra ikinci dönem feminist akımın konuya getirdiği ilgi sonucunda erkeklik kavramı nesne olarak değerlendirilmiştir (Horzum, 2018).

Geleneksel toplumlarda ataerkil iktidar "erkek"e kendisini aile ve toplum içerisindeki ilişkileri aracılığıyla tanıma ve sunma imkanı vermiştir. 19. yüzyılda erkeği tanımlayan "yaptığı iş, harcadığı emek" olmuştur; "eğer bir adamın işi yoksa, o bir erkek olmaktan daha az bir şeyi ifade ed(er)"(Reilly, 2006, s.65).

Avacı-toplayıcı üretim modelinden tarım ekonomisine geçildiğinde erkeklik kavramı ilk değişimini yaşamıştır, yeni ekonomik sistem yeni iş bölümlerini ortaya çıkarmış ve erkeklik kavramı yeniden tanımlanmıştır. Modern dönemin gelişimi ile birlikte sanayi toplumları ortaya çıkmış ve geleneksel iş bölümleri değişime uğramıştır. Kadın ve erkekler bu dönem boyunca aynı işi yapmaya başlamış, iş sektöründe erkeklik anlayışı değişmiştir. Ancak erkeklik algısının yaşadığı en büyük kırılma, postmodern dönemde farklı erkeklik kavramları ve farklı erkeklik anlayışlarının ortaya çıkması ile olmuştur. Bu dönemde artık birçok farklı erkeklik algısından bahsedilmektedir (Çağırkan, 2018). Örneğin ilk olarak 1994 yılında metroseksüel erkek kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavramın ardından retroseksüel, gettoseksüel, überseksüel gibi farklı erkeklik algıları ortaya çıkmıştır. Bu açıdan bakıldığında erkeklik kavramı, geleneksel dönem ve modern döneme nazaran postmodern dönemde büyük bir kırılma ve değişim yaşamıştır.

Post-modern Dönemde Metroseksüel Erkek

Metroseksüel erkek kavramı, modernizmle birlikte ortaya çıkan ve post modern dönemde yaygınlaşan bir kavram olmakla birlikte, değişen çalışma koşullarına ve iş bölümüne, sosyal yaşama ve kadının toplumdaki rolüne her koşulda ayak uydurabilen, "esnek" olarak tanımlanabilecek erkeği ifade eder (Çağırkan, 2018). Metroseksüel erkek; bedenine özen gösteren, ataerkil "erkeklik" kavramının argümanlarını sorgulayan, postmodern dönemde değişen cinsiyet rollerine uyum sağlayan erkeklik kimliğini temsil eder. Salzman (2006)'a göre her

dönemde metroseksüel nitelemesi yakıştırılabilecek erkekler yaşamıştır. Postmodern dönemin farkı "bu kimlik biçiminin sayıca çok daha fazla erkeğin benimsediği bir fenomen haline" gelmesidir (Salzman, 2006, s.133). Bazı görüşlere göre ise metroseksüel erkeklik kavramı medya aracılığıyla icat edilmiştir. Örneğin; David Beckham, Ben Affleck, Tarkan gibi toplum tarafından tanınan isimler metroseksüel erkek olarak ifade edilerek bu kavramın rolü medya aracılığıyla servis edilmiştir. Modernizmle birlikte ortaya çıkan ve post modern dönemde yaygınlaşan bu kimlik biçimini, çok fazla erkeğin benimsediği düşünülmektedir.

Post-modern Dönemde Retroseksüel Erkek

Retroseksüel erkek kavramı, metroseksüel erkek anlayışına bir karşılık olarak ortaya çıkmıştır. Metroseksüel erkek algısının 1994 yılından sonra toplumsal hayatta karşılığını bulmaya başlaması sonucu bazı erkek grupları bu durumu eleştirilmiş, karşılık olarak geleneksel erkeklik algılarından vazgeçmek istememiş ve geleneksel erkek algısı ve imajını korumaya devam etmiştir (Çağırkan, 2018). Genel olarak tanımlarsak retroseksüel erkek; geleneksel erkek anlayışını devam ettirmeye çalışan, zamanın çoğunu spor salonlarında geçirmeyen, modern döneminin erkeklik imajını devam ettirmeye çalışan erkektir. Retroseksüel erkeklik algısı muhafazakar özelliklere sahip denilebilir. Toplumsal norm ve kurallara bağlı, marjinallikten uzak duran ve toplum tarafından onaylanan erkeklik algısıdır.

Post-modern Dönemde Gettoseksüel Erkek

Gettoseksüel erkeklik kavramı, kelime kökünden anlaşılacağı üzere kırsal ya da taşra erkeklik algısının değişimidir (Çağırkan, 2018).90'lı yıllarda ortaya çıkan metroseksüel erkeklik kavramı taşrada yaşayan erkekleri de etkileyerek erkeklik algısının dönüşümüne sebep olmuştur. Önceki dönemlere göre kitle ulaşım araçlarının yaygınlaşması, gelişmiş bölgelerde ortaya çıkan moda akımları, kırsal ve taşrada yaşayan erkekleri de etkisi altına almaktadır. Böylece sinema, televizyon ve sosyal medya aracılığıyla moda ve entelektüel birikim kırsal ve taşrada yaşayan erkeklere daha kolay ulaşabilmektedir. Özellikle kırsal kesimde yaşayan ve sosyo-ekonomik seviyesi görece düşük olan, bakımlı ve modayı takip eden erkekler, bütçesi doğrultusunda imitasyon ürünler tercih ederek bu erkeklik anlayışını yansıtmaktadır. Türkçe'ye "taşraseksüel" olarak çevrilen bu erkeklik imajı sosyo-ekonomik seviyesi düşük bazı semtlerde veya şehirlerde yaygın olarak bulunmaktadır.

Bu nedenle kırsalda yaşayan erkeklerin rolü geleneksel döneme göre değişim göstermekte ve aynı zamanda cinsiyet kavramına bakış da değişmektedir. Kırsal bölgelerdeki tekil erkek egemenliği, kadınların sosyal yaşama katılımıyla birlikte etkisini azaltmaktadır. Buna uyum sağlayabilen erkekler de gettoseksüel erkek olarak tanımlanabilir.

nightgallery-ca

Post-modern Dönemde Sapyoseksüel Erkek

Sadece spor yapan, modayı takip eden, dış görünüşüne önem veren, ikili ilişkilerinde uyumlu olan erkeklik algısı, günümüz toplumlarında zekanın ön plana çıkmasıyla birlikte değişim göstermektedir. Bu bağlamda son yıllarda kendini sapyoseksüel olarak nitelendiren insanlar ortaya çıkmıştır. Bu insanlara göre bilgi güçtür ve günümüz postmodern toplumlarında zeka güce ulaşacak tek araç olarak görülmektedir (Çağırkan, 2018). Günümüz toplumlarında gittikçe yaygınlaşan bir görüş olan sapyoseksüellik kavramı, erkeklik algısının güç ve iktidar temelli şekillenmesine ve geleneksel erkeklik kalıplarının terk edilmesine sebep olmaktadır.

Post-modern Dönemde Überseksüel Erkek

Salzman (2006)'ın ortaya attığı überseksüel erkek kavramı, "ideal erkek" hedefinden yola çıkarak bireyin sisteme uyum sağlamasından ziyade kendini tanımasını ve ihtiyaçlarını bilmesini öncelik olarak almıştır. "Über" kelimesi "en iyi" ve "en üstün" erkek idealini anlatmak için kullanılmıştır. Überseksüel erkeklik kavramı, erkeklerin kalıp yargılardan bağımsız olarak kendisini olduğu gibi tanımlayabileceğini, bunun için çabalayacağını ileri sürer. Überseksüel erkek de metroseksüel erkek gibi bakımına önem verir fakat bunu toplum tarafından beğenilmek ya da onaylanmak yerine kendine verdiği değer olarak yorumlar. Metroseksüel erkeğin alışveriş yapmayı eğlence olarak görmesine karşın, überseksüel erkeğin benliğini besleyecek "koleksiyonunu zenginleştirecek belli eşyaları satın almak için" alışveriş yaptığı ileri sürülür (Salzman, 2006, s.133).

Akyüz (2005), günümüz toplumlarında güçlenen kadın hareketleri karşısında ataerkil toplum yapısını savunan ve kadın hareketlerine karşı söylemde bulunan, erkeklik kavramının gelişimine uyum sağlayamayan erkeklerin varlığını ifade etmektedir. Güneş (2006) ise erkeklerin, hegemonik erkek ideolojisinin temsili olan; tutumlar, söylemler ve eylemlere sığınarak, kendisini, topluma ve kadın cinsine kanıtlama, kabul ettirme çabası içine girdiğini, daha üst bir cinsiyet statüsünde olmayı; varoluşsal bir gereklilik, kendini gerçekleştirmenin koşulu, kısaca bir zorunluluk olarak görmesi; kadınların dışlanması, ezilmesi ve sömürülmesinin sosyal temellerini oluşturduğunu ifade etmektedir.

Sonuç olarak; geleneksel dönemde hakim olan tekil erkeklik kavramının modernizmle birlikte değişmesi, tekil erkeklik üzerinde farklı algılamalar ortaya çıkması, aynı zamanda süreç içerisinde kadınların toplumda edindikleri rol ve algıların değişmesi toplum içerisinde erkeklerin uyumsuzluk problemleri yaşamasına ve sosyal sorunların artmasına sebep olmaktadır. Aynı zamanda modernizmle birlikte oluşan erkeklik kavramına uyum sağlayamayan erkekler post-modern dönemde oluşan erkeklik kavramıyla birlikte bir "kriz" yaşamaktadır. Post-modern dönemde unisex kavramının ortaya çıkmasıyla çeşitlenen erkeklik algılarına toplumun büyük bir çoğunluğunun uyum sağladığı, kadın ve erkek cinsiyeti arasındaki duvarların yıkıldığı ve cinsiyetten kaynaklanan toplumsal sorunların azaldığı bir dünya umut ediyorum.

PROFEMİNİST MİSİNİZ?

MUSTAFA ÇİFTÇİ

Bir forum sitesinin arama çubuğuna “Feminist Erkek” yazıp baktınız mı? Hiç olmayan erkek, gizli eşcinsel erkek, kutsal amacı için rol yapan erkek, teoride oldukça fazla olan uygulamada olmayan erkek; ideal erkek, sexist olmayan erkek, ruhu sağlıklı olan erkek... Eğer bunlara bakarsanız benzer iki uçlu yorumların yer aldığını görebilirsiniz (Ekşisözlük, t.y.). Peki feminist erkek nedir? Erkek feministler var mı? Kadınların erkek feministlere, erkeklerin ise feminizm yaklaşımına karşı tutumları nelerdir? Bir erkek terapist, feminizm yaklaşımı ile terapi süreci yürütebilir mi?

Bu soruların cevaplarına teker teker bakalım: Şahin (2019)'e göre feminizm, Latince kadın manasına gelen 'femine' sözcüğünden türetilmiştir. Feminizm bir yaklaşım olarak kadınların salt cinsiyetlerinden kaynaklanan baskı, zorluk ve ezilmişliklerine odaklanarak; kadınların yaşadığı sorunları sınıf, ulus, ırk, din, dil ayrıca bunun gibi çok faktörlü etkenlerle birlikte bir bilim alanı olarak ele almaktadır. Bu kavramın daha birçok farklı tanımı bulunmaktadır. Tüm bu tanımların ortak noktası aynı düşünce akımından etkilenmeleridir. Bu düşünce akımına göre; kadınlar kendi haklarını insan olarak talep etmektedir. Tabii tarihsel süreç içerisinde bu felsefenin ve akımın değiştiği görülmektedir. Değişim süreci yakından incelendiğinde üç temel dalga görülmektedir. 19. ve 21. yy. arasını kapsayan bu dalgaların ilki daha çok fırsat eşitliği üzerinden yaşam özgürlüğü temelinden ilerlemiştir. İkinci dalga ise; Simone de Beauvoir'ın "kadın olunmaz kadın doğulur" ve "kadınların kurtuluşu karınlarından başlayacak" sözlerinin

sloganlaştığı, erkek hegemonyasına dayanan toplumsal cinsiyet rollerinin reddedildiği, "kız kardeşlik güçlüdür" vurgusunun yapıldığı, bilinç yükseltme gibi argümanların ve düşünce felsefelerinin hakim olduğu bir dönemdir. Ayrıca Enns (1993) ikinci dalgada "Liberal, Kültürel, Radikal ve Sosyal Feminizm" gibi kavramların ortaya çıktığından bahsetmiştir. Üçüncü ve son dalgada ise toplumu bilinçlendirme amaçlı birçok alanda eğitime odaklanılmıştır (aktaran Şahin, 2019).

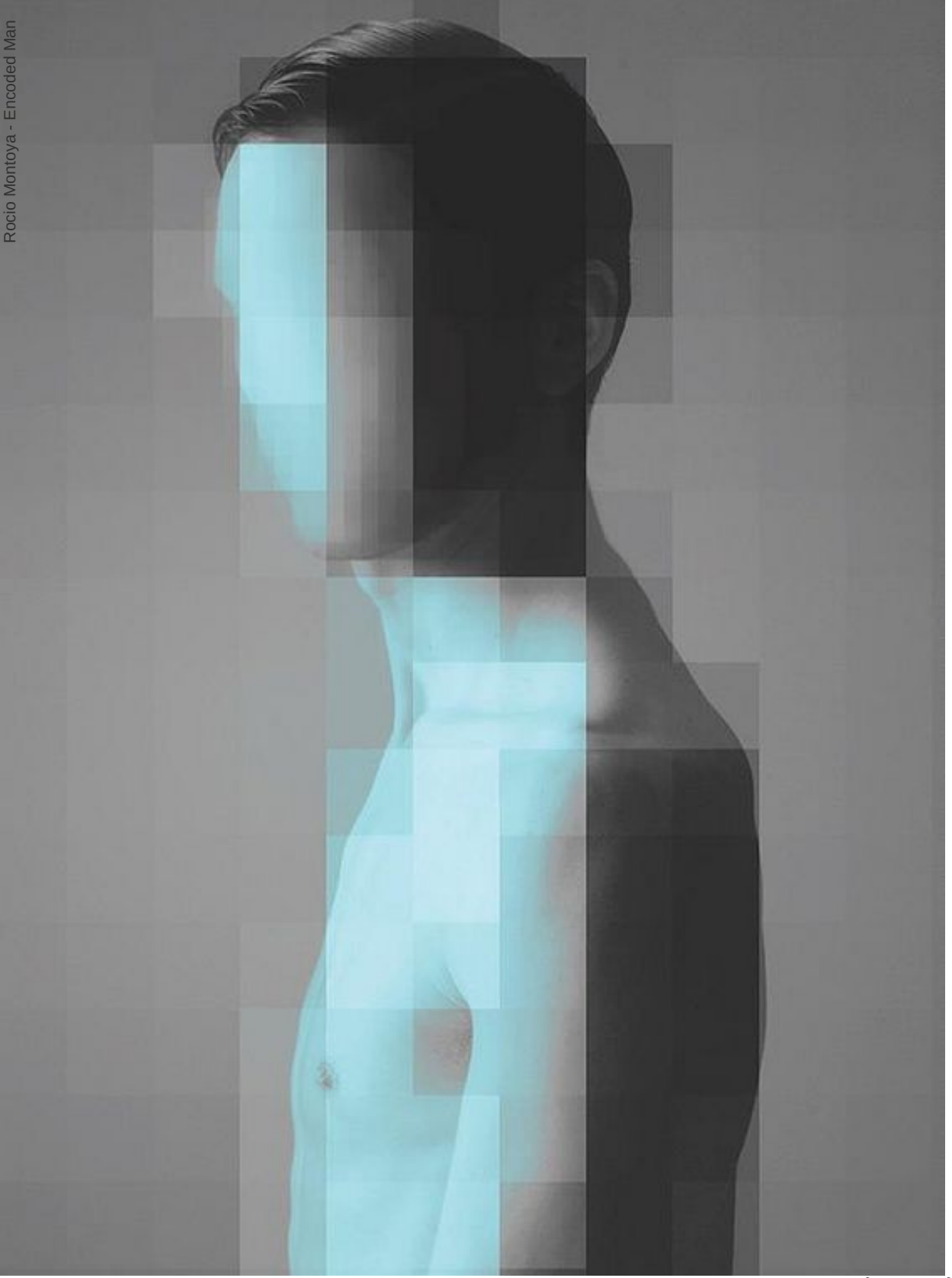
Toplumun, feminizm üzerine birçok farklı tutumu ve yaklaşımı benimsediği söylenebilir. Kimmel (1987), erkeklerin feminizme karşı tutumlarını üç ana kategoride ele almıştır: Antifeministler, maskülenistler ve profeministler. Antifeministler, sözcüğün olumsuz ön ekinden de anlaşılacağı üzere, feminizmi pek de sıcak karşılamamışlardır. Antifeministler, doğa kanunu ve dini değerleri ön planda tutarak kadınların kendi alanlarına geri dönmelerini, toplumsal alanda erkeklere tehdit olma riskine karşı kutuplaşmayı desteklemişlerdir. Maskülenistler, erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerini sürdürmelerinden ve kadınların kendi alanlarındaki hegemonyasını sonlandırma amacından bahsetmiştir. Son olarak Kepekçi (2012), profeministlerin kadınların mücadelesine destek olabileceğini ifade etmiştir (aktaran Sezer Şanlı, 2019).

Profeministlerin var olma durumunun, feminizm akımı için olumlu katkı yaptığı düşünülmektedir. Birçok erkek yabancı ünlü de kendilerinin feministlere destek olduğunu açıkça söylemektedir. Onedio (2016)'nın "Feminizm Herkes İçindir! Feminist Olduklarını Gururla Açıklayan 15 Erkek Ünlü" başlıklı listesinde; Ryan Gosling, Ben Stiller, Will Smith, Ashton Kutcher, Benedict Cumberbatch ve Hayao Miyazak gibi isimler yer almaktadır. Kadınlara seçme ve seçilme hakkını birçok ülkeden önce veren, sosyal medyada "kadınlar insandır bizler insanoğlu" sözlerini defalarca paylaşan, "cennet anaların ayakları altındadır" inancı ile büyüyen bireylerin bulunduğu toplumumuzda açıkça feministlere destek olan aktivistleri görmenin pek mümkün olmadığı söylenebilir. Hatta toplumumuzda bu kültürel değerlerimize rağmen kadın cinayetleri, kadına yönelik şiddet, çocuk ihmal ve istismarının yoğun olarak görülmesi düşündürmektedir. Öte yandan toplumumuzda cinsiyet ayrımcılığına karşı olan, haklarda eşitliği savunan, sosyal adalet ve kadın sorunlarına karşı hassas olan erkeklerin olduğu yadsınamaz.

Toplumumuzda görülen bu çelişkili durum psikoloji alanın da karşımıza çıkmaktadır. Bazı kadın terapistlerin feminist yaklaşımı benimseyerek oturumlarını yürüttüğü kolayca düşünülebilir. Peki erkekler feminist terapist olabilir mi? Corey (2015)'e göre feminist terapistler bu konuda farklı görüşlere sahip; erkeklerin feminist terapist olamayacağı görüşlerinin yanı sıra sadece cinsiyet ayrımcılığı yapmayan terapistler olabileceğini söylemektedirler. Psikoloji camiasında erkeklerden feminist terapist olamaz düşüncelerinin aksine kendilerini erkek feminist terapist olarak niteleyenlerle ilgili araştırma yapan Seymanski, Baird ve Kornman (2002), bu terapistlerin özelliklerini belirlemek istemişlerdir. Bulunan özellikleri şu şekilde açıklamışlardır: "Erkek feminist terapistlerin, cinsiyet rolü tutumları açısından farklı oldukları ayrıca yürüttükleri terapilerin de feminist yaklaşıma uygun olduğu algıları bulunmuştur (aktaran Murdock, 2012)". Profeminist terapist olmak kendilerinde ve başkalarında cinsiyet ayrımcılığı davranışlarına karşı çıkmayı, erkeksiliği ve kadınsılığı geleneksel değerler yerine başka değerlere göre yeniden tanımlamayı, eşitlikçi ilişkiler kurmak için çabalamayı ve adil bir toplum yaratmak için kadınların çabalarını etkin bir şekilde desteklemeyi gerektirir. Genel olarak olumlu olarak bakılmasa da yine de feminizmin temelini oluşturan bu değerlere sahip erkek terapistlerin olabileceğinden söz etmek mümkündür.

Feminizm ve profeminizm hakkındaki tartışmaların her birinin topluma olumlu katkılar sağladığı söylenebilir. Tarihsel süreçte ikinci dalga ile kız kardeşlik vurgusunun zamanla eğitime ve toplumsal cinsiyet eşitliğine evrilmesi, profeministlerin bu olumlu katkılarıyla olmuştur. Farklı görüşlere sahip terapistler tarafından yaşanan tartışmalar, profeministlerin terapi sürecini yürütebileceğini göstermiştir. Kadınların ve erkeklerin gözünde feminizme bakış açısının benzerlikleri ve farklılıkları, kadınların nezdinde erkeklerin feminist olup olamaması, feminist terapi sürecini hangi cinsiyetin yürütebileceği ile ilgili düşüncelerin her biri alana katkı sağlamaktadır. Tüm bu verilerin üzerine dikkat edilmesi gereken nokta, toplumsal bir eylem olarak ortaya çıkan feminizmin, ruh sağlığı alanına katkı sunabilir ve bu yaklaşımın toplumda ayrımcılığı önleyen güçlü yanlarına odaklanılabilir.

DUYGULARDAN GEÇMEYEN ERKEKLİK BİRAZ

EKSİKTİR
ŞAFAK ATAY

Duygusal deneyimlerimizi anlama, değerlendirme ve ifade etme biçimlerimiz, dünyamızı ve kendimizi anlamamızın ayrılmaz bir parçasıdır. Araştırmalar, yetişkinlerin duyguları hem beden diliyle hem de sözlü olarak sergileme biçimlerinin çocukların gelişen duygusal davranışlarını etkilediğini belgelemiştir (Denham, Zoller & Couchard, 1994; Dunn, Brown & Beardsall, 1991; Fivush & Kuebli, 1997). Ebeveynlerle kurulan sözlü iletişimde, günlük sohbetler yoluyla çocuklar, duyguları göstermenin ne zaman ve nasıl uygun olduğuna dair kuralları öğrenirler (Cole, Bruschi, & Tamang, 2002; Cole, Tamang, & Shrestha, 2006) ve cinsiyete özgü duygusal ifade araçları geliştirirler (Demuth, 2013).

Anne ve babaların duygu paylaşımları arasındaki cinsiyet farklılıkları incelendiğinde, hem annelerin hem de babaların oğlan çocuklarından çok, kız çocuklarıyla birlikte duygular hakkında daha sık konuşma (Adams, Kuebli, Boyle, & Fivush, 1995; Fivush, 1989; Fivush, Brotman, Buckner, & Goodman, 2000; Kuebli and Fivush 1992) ve üzüntü, korku gibi duyguları daha fazla detaylandırma eğiliminde olduklarına dair erken yıllarda yapılmış çalışma sonuçları bulunmaktadır (Adams ve ark., 1995; Fivush & Buckner, 2000). Erken yıllarda yürütülen araştırma bulgularında, ebeveyn-kız çiftlerinin ebeveyn-oğul çiftlerine göre daha fazla duygu kelimesi ve özellikle etiketler kullandıkları görülse de güncel bir meta-analiz bulgusu anneler açısından bulguları farklılaştırmaktadır. Çoğunluğu Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleştirilen ve toplam 3649 katılımcıyı içeren 34 çalışmanın meta-analiz sonucuna göre kız ve oğlan çocuklarının annelerinin duygu konuşma sıklığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğuna dair hiçbir kanıt bulunmamıştır (Aznar & Tenenbaum, 2020). Mevcut meta-analizin yalnızca anne-çocuk duygu konuşmasını incelediğini belirtmek de önemlidir. Anne-çocuk ve baba-çocuk duygu konuşmalarını karşılaştıran az sayıda çalışma olması nedeniyle baba-çocuk duygu konuşmasında cinsiyet karşılaştırmaları incelenmemiştir. Bu nedenle, anne-çocuk duygu konuşmasındaki cinsiyet farklılıklarının olmamasının baba-çocuk duygu konuşmasına kadar uzandığını varsaymak yanlış olur.

Diğer yandan, annelerin babalara göre çocuklarıyla duygusal konuşmaya daha sık ve ayrıntılı bir şekilde katıldıkları ortaya çıkmıştır (Aznar & Tenenbaum, 2013; Zaman & Fivush, 2013). Babaları dahil eden az sayıdaki araştırmalardan birinde; babaların, oğullarıyla kızlara göre daha az duygu kelimesi kullandıkları raporlanmıştır (Kuebli & Fivush, 1992). Ebeveyn-çocuk duygu konuşması; kızların erkek çocuklardan daha sık ve daha ayrıntılı bir şekilde duygu kelimeleriyle tartışmalara dahil oldukları cinsiyetçi bir süreç olabilir ve bu, çocukların duygu sosyalleşmesine etkileri olabilir. Spesifik olarak, eğer çocuklar annelerin babalardan daha çok duygular hakkında konuştuklarını ve babaların oğlanlardan çok kızlarla duyguları hakkında konuştuklarını öğrenirlerse, kadınların duygularını ifade etmelerinin erkeklerden daha uygun olduğu sonucuna varabilirler.

Araştırmalar; ebeveynleri kendileriyle daha çok duygu hakkında konuşan çocukların, ebeveynleri daha az duygusal konuşmaya katılanlara göre daha iyi bir duygu anlayışına ve daha yüksek düzeyde duygu düzenleme becerilerine sahip olduklarını göstermektedir (Aznar & Tenenbaum, 2013; Laible & Panfile, 2009). Sonuç olarak, kızlar erkeklere göre daha yüksek düzeyde duygu anlama ve duygu düzenleme geliştirebilirler ve bu da erkekleri dezavantajlı duruma getirebilir. Özellikle de daha yüksek düzeyde duygu anlayışına sahip çocukların; akademik olarak daha başarılı olma (Garner, 2010; Valiente, Swanson, & Eisenberg, 2012), akranları arasında daha popüler olma (Kim & Cicchetti 2010) ve düşük seviyelerde psikopatolojilere sahip olma (Kring & Bachorowski, 1999; Suveg, Shaffer, Morelen, & Thomasin, 2011) eğiliminde oldukları göz önüne alındığında bu durum erkek çocukların sosyal-duygusal gelişimleri için önemli bir risk faktörüdür. Ayrıca küçük yaşlarda geliştirilemeyen duygusal beceriler, erkeklerin kendi ruh sağlığı için yardım isteme ya da bireylerin erkek profesyonellerden yardım isteme gibi iletişim kanallarının olumsuz yönde etkilenmesine sebep olabilir. Toplumun duygularını ifade eden erkekleri yetersiz ve eksik olarak algılaması nedeniyle erkeklerin kendilerini ifade etme yöntemleri kısıtlanmaktadır ve gerçek eksiklik kendi iç dünyasına yabancılaşmayı öğrenerek büyüyen erkeklerin yetişmesiyle başlamaktadır. Buradan hareketle, çocuk ile temas eden her meslek grubunun; toplumsal cinsiyet temelli yaklaşım dahilinde erkek çocuklarına hassasiyetle yaklaşması ve duyguları konuşulabilir doğallıkta yansıtması çok önemlidir. Annelerin ve özellikle babaların öncelikle kendi duygusal farkındalıklarını geliştirerek çocuklarıyla olan temaslarında cinsiyet fark etmeksizin rol model olmaları gerekmektedir. Çocukların davranışlarının altında yatan duyguları anlamaya çalışmak ve yanlış bir duygu olmadığının bilinciyle duygularını yok saymadan karşılık vermek ebeveyn -çocuk ilişkisinde kilit noktalardan biridir. Kendini ve diğer insanları daha iyi anlayan duygusal zekâsı yüksek nesillerin yetişmesi için duyguların sözlü ve sözsüz ifade edilmesine aracılık etmek kritik bir önem taşımaktadır.

SİZDE VAR MI BİRAZ ERKEKLİK?

TİLBENUR MERT

Gece geç vakitte bekâr yaşadığı dairesine dönüp gizli ışıklandırmayı açarak kendine hemen bir viski hazırlayan, takım elbiseli, yakışıklı bir adam... Adorno'ya (2002) göre; özellikle kadınları ve kendisi gibi sigara dumanı, deri ve tıraş kremi kokmayan her şeyi küçük gören bu adam...

Lafa, Adorno'nun bu tasviri sayesinde güçlü erkeği tam da olması gerektiği şekliyle (!) gözümüzde canlandırarak başlamak uygun olacaktır. Erkek deyince, sizin de burnunuza o koku geldi mi? Hani şu sigara dumanı, deri ve tıraş kremi karışımı olan... Geldiyse ve hepimizin zihninde benzer bir görüntü oluştuysa, başlayabiliriz. Dünyanın yarı nüfusuna sahip milyonlarca farklı erkek varken neden çoğumuzda benzer imaj oluştu?

Toplumsal cinsiyet, insanların toplumsal olarak kadın/dişi, erkek/eril olarak ifade edilişidir. Cinsiyet rollerinin psikolojik ya da biyolojik kaynaklı olmasından ziyade toplumsal cinsiyet kavramının toplumsal bir kurgu ve hatta fiziksel ve biyolojik özelliklere göre ayrılan kavram olmanın ötesinde bir anlam kazandığı vurgulanmaktadır (Levant ve Richmond, 2007). Erkeklik ve kadınlık olarak tanımlanan cinsiyet rolleri kavramı sosyal farklılaşmanın toplumun bir gereği olduğunu ve aile, medya, akran grupları ve okul gibi kurumlarla olan etkileşimler ile ailede kadın ve erkek arasındaki iş bölümünün kurgulanmasında esas olduğunu belirten sosyolog Talcott Parsons tarafından oluşturulmuştur. Böylelikle bizler, uygun toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirir ve bu kurumların içine yerleştirilmiş uygulamalar aracılığıyla kadın veya erkek oluruz (Bird, 2008). Peki ya, bu kokunun sahibi olan herhangi bir erkek mi yoksa gözümüzde canlanan birbirine çok yakın görüntüleri oluşturan toplumun erkek oluştan beklediği erkeklik mi? O zaman erkeklik nedir, buna bakmakta yarar vardır. Bozkurt, Tartanoğlu ve Dawes (2015) tarafından yürütülen bir araştırmada cinsiyetlerin birbirini nasıl algıladıkları ve birbirlerinden hangi beklentilerde bulundukları çarpıcı ve net bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Araştırmadaki öğrenciler; erkekleri kendine güvenen, kuvvetli, analitik, ailesini koruyan, iddialı, aktif, baskın, ekmek kazanan, karar verici, saldırgan, korkusuz, saygı duyulan ve risk alan gibi özelliklere sahip olarak tanımlarken aynı zamanda bir erkeğin ailesini koruması gerektiğinden bahsetmekte ve hatta ailesini korumak için savaşması gerektiğini belirtmektedir. Bu yapıda belirtilen her şey, erkeklik tanımına girer.

Cinsel organın "iş yapar"lığından, tuttuğu takımın başarısına kadar evde, işte, sokakta, trafikte, barda, statıda, halı sahada ve yatakta... Her an sinema ve tehdit altındadır, bir erkeğin erkekliği. Bu tehdit, esas olarak diğer erkeklerden gelir. Bu anlamda "erkek erkeğin kurdudur" demek de yanlış olmaz (Atay, 2004, s. 26).

SİZDE VAR MI BİRAZ ERKEKLİK?

Önemli olan, “bir kimliğin başka bir kimliği değil, bir kimliğin bir benliği ezmesidir” (Atay 2004, s. 22). Toplumsallaşma ile oluşturulan “erkeklik”, kadını nasıl eziyorsa aslında erkeği de öyle ezmektedir.

Geleneksel erkek nitelikleri itaatkar, pasif veya irrasyonel olarak nitelendirilen kadın rollerine kıyasla baskın, stoacı ve rasyonel olmakla ilişkilendirilir. Örneğin ABD, Avustralya ve Türkiye gibi ülkelerde erkeklik genellikle erkeklerin bağımsızlık, fiziksel güç, saldırganlık, rekabetçilik, nesnellik, akılcılık gibi özellikler sergilediği ve kadın meslektaşlarına göre daha az duygu gösterdiği şeklinde kalıplaşmış durumdadır (Norman, 2007).

Hofstede'ye (1998) göre, erkek toplumlar, statü ve finansal başarı açısından somut başarılarla daha fazla vurgu yapmaktadır. Geleneksel erkek ve kadın rolleri, çocuklarını sosyalleştirirken ebeveynler tarafından pekiştirilir. Örneğin kız çocuklarının futbol oynamak gibi kadınsı olmayan etkinliklere katılmaktan caydırılırken, erkek çocuklarının üzeldüklerinde veya incindiklerinde duygularını göstermeleri beklenmez.

Bu pekiştirmelere ek olarak da çocuklar, çeşitli şekillerde şiddete maruz kalırlar. Aile, oğulları için öncelikle oyuncak silah satın alır. Bir erkek çocuk başka bir erkek çocuk tarafından dövülürse, babası genellikle onu pasif olmakla suçlar ve savaşıma teşvik eder. Ayrıca aileler, pasif erkek çocuklarının saldırgan davranışlar sergilemedikleri takdirde hayatta kalmakta başarılı olamayacaklarını düşünmektedirler (Holt ve Ellis, 1998). Erkek şiddeti bu nedenle bir kişinin erkekliğini pekiştiren gücün ifadesi olarak görülebilir. “Hiçbir erkek, kendiliğinden erkek kalmaz. Erkeklik, sıkı sıkıya uyulması gereken bir akittir. Emek ister.” (Türker, 2004, s. 8).

Erkeklik dayatmalarının etkin bir biçimde varlığını gösteren uygulama alanlarından birisi de sinemadır. Şentürk'ün (2017) çalışmasında, Yavuz Turgul'un yönetmenliğini yaptığı Gönül Yarası ve Av Mevsimi filmlerindeki erkek karakterlere odaklanılmaktadır. Şentürk bu çalışmasında Gönül yarası ve Av Mevsimi filmleri ile erkekliğin toplumsal değişimlerini, erkekler arası dayanışma şiddeti gibi konuları izleyiciyle buluşturduğunu, bu filmlerde sevilen, arzu edilen kadın, erkek ve silah üçlüsünün ayrılmaz bir bütün olduğunu ifade etmektedir. Sinemada izdüşümleriyle sunulan erkekliğin, temel belirleyicisi olan şiddetle bağlantılı olduğunu öne sürmektedir.

Sinemaya bakışın ana kişisi seyircidir. İzleyiciler için erotik bir haz nesnesi olarak sunulan kadın, seyircinin erkek kahramanla özdeşim kurmasını, kendisini özdeşleştirdiği kahramanına atfetmesi ve bunun sonucunda erkek kahramanın olaylar karşısındaki yılmaz gücü ve haz nesnesi kadın üzerinde kurduğu erotik gücü birleştğinde bu iktidarın sahibi olmanın verdiği tatmin edici duygu ortaya çıkmaktadır (Mulvey, 1993).

Sonuç olarak; kadınlar, toplum onların nasıl davranması ve nasıl hissetmesi gerektiğini bekliyorsa öyle davranarak ve hissederek “kadınlık” ve yine erkekler de bu gereklilik dayatmasıyla “erkeklik” yapıyor. Peki ya, sizde var mı biraz erkeklik? Bu soruyla dahi bunalan ve kendini özgür iradesiyle ifade etmek arzusunda olan erkeklerle, rahat bir nefes alabilmelerini sağlayacak reçeteyi sunarak kapatmak isterim:

“Erkeğin özgürlüğü, erkin her türünü sorgulayarak başlar. Erkin her türlü uygulamasından feragat edebildiği ölçüde özgürleşir erkek.” (Türker, 2004, s. 9).

Erk: bir bireyin, bir toplumun, başka birey, küme veya toplumları egemenliği, baskısı ve denetimi altına alma, hürriyetlerine karışma ve onları belli biçimlerde davranmaya zorlama yetkisi veya yeteneği (Türk Dil Kurumu Sözlüğü).

Juha Arvid Helminen

MİLLİ KİMLİK İNŞASINDA İDEAL ERKEKLİK BİÇİMİ: ÖZGE ÇANKAYA

MİLİTARİST ERKEK

Hayatın birçok alanını hala derinlemesine etkileyen militarizm; en yalın tanımlamayla askeri değerlerin ve pratiklerin yüceltilmesi ve toplumsal hayatın örgütlenmesinde önemli bir rol oynaması anlamına gelmektedir (Sünbuloğlu, 2013).

Militarizm; askeri değerlerle toplumsal hayatın örgütlenmesini içeren milli kimlik inşası sürecinde aidiyet duygusunu güçlendirmekte, birlik olma olgusunu desteklemekte, milli güvenliği sağlayıcı bir görev duygusu aşılama, askeri başarının elde edilmesinde önemli kılınmaktadır. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet rolünü destekleyici nitelikleri de içerisinde barındırmaktadır. Akgül (2010), erkeği savaşmaya ve ölmeye ikna etmek için savaşçı özellikler ile uyumlu “ideal” bir erkeklik tanımıyla ahlaksal normların dayatıldığını söyleyerek, “koruyan-kahraman erkek” imgesiyle erkeğe iktidar vaat edildiğini belirtmektedir. Örnekle günümüzde “vatan borcu, namus borcu” gibi söylemlerle pekiştirilen askerlik görevi ve onun asli unsurları olan erkek bireylerin iktidarı, rahatlıkla gözlemlenebilmekte ve toplumda her daim sergilenebilecek, taşınabilecek türden bir gurura dönüşmektedir (Doğan, 2019). Toplumda “ideal” olarak tanımlanan erkekliğin temellerinden olan askerlik görevi yerine getirilmediğinde erkekler kaçak durumunda görülmekte, evlilik ve kariyer gibi gelişim görevlerini gerçekleştirmede askerlik engelleyici bir unsur haline gelebilmektedir. Bu engelleyici durum ve olumsuz bakış; bireyin benliğine bir tehdit unsuru haline gelebilmekte, kimlik karmaşasını tetikleyebilmekte, öz-saygı yitimine yol açabilmekte, sosyal dışlanmaya ve psikopatolojik davranışlara sebep olabilmektedir.

Hangi zümreden ve mezhepten olursa olsun gençlere iyi bir insan olmaları ve de yalnız insanlara değil, hayvanlara bile vurmanın, onları öldürmenin kötü bir şey olduğu öğretilir, ayrıca insan onuruna büyük değer verilmesi gerektiği ve bu onurun da insanın vicdanına uygun şekilde davranmasından ileri geldiği söylenir. ...Ama bütün bu öğretilenlerden sonra gençler askere alınırlar ve burada öğrendiklerinin tam tersini yapmaları istenir kendilerinden: Yalnız hayvanları değil, insanları da yaralamaya ve öldürmeye hazırlanmaları, tanımadığı insanları öldürme emrine itaat etmek üzere insan onurunu bir yana bırakmaları söylenir (Tolstoy, 1994, s. 12-13).

Selek (2010), şiddetin ve disiplin mekanizmalarının oldukça keskin işlediği savaş koşullarında, erkeklerin, ölme riski ve öldürme zorunluluğunun iç içeliğinde korkuyu, ağır travmaları, duyarsızlığı ve namus-kahramanlık duygularını birlikte yaşadıklarını söylemekte ve kutsal sayılan bir varlığın içinde eriyerek

yüceceklerini hissederlerken bir yandan da yaşamak istediklerini belirtmektedir. Bu durum, gençlere öğretilen iyi insan olma felsefesi ile askerlik dönemindeki gerekliliklerin ortaya çıkardığı çelişki durumunun içsel çatışmaya sebep olabileceğini doğrulamaktadır. Bu çatışma sonucunda bireyde oluşan kaygı ve huzursuzluk hissinin hafifletilmesinde, psikolojik iyilik halinin korunmasında mantığa bürüne, bastırma gibi savunma mekanizmaları rol oynamaktadır.

ABD’de yapılan birçok araştırma; Travma Sonrası Stres Bozukluğunun en çok savaşa katılan askerlerde görüldüğünü, Vietnam Savaşı’na katılan askerlerin %53,4’ünün bu rahatsızlığı yaşadığını, II. Dünya Savaşı’na katılanların ise hala bu hastalıktan çekmekte olduklarını göstermektedir. Showalter’ın, bu hastalığı, “güçlü duyguların bastırılmasına neden olan bütün erkeklik kalıplarına vücudun bir şikayeti” şeklinde yorumlaması, rahatsızlığın sadece askerlerde değil, bu kalıpların dayatıldığı her erkekte görülebileceğini işaret etmektedir (Goldstein, 2001; Akt., Akgül, 2010). Yani her an savaş tehdidi altında olunması karşısında militarizm ile güçlü durulmasının, başarı elde edilmesinin yanı sıra örgütlenmenin bütüncül bir felsefe ile sunulmaması, bireysel farklılıkların yok sayılması nedeniyle etiketleme ve değersizleştirme karşısında bireyde başlayan çeşitli ruhsal bozuklukların yaygınlaşarak toplumsal bir sorun haline gelebileceği öngörülmektedir.

Demokratik düzen içerisinde, barış idealizminin yaşatıldığı yeni ve çoğulcu “biz” algısının bu gibi sorunlara karşın önleyici bir etkiye sahip olacağını temenni etmekteyim.

ERKEK VE ÖZGÜVEN

GÜL DEMİRDELEN

21. yüzyılda halihazırda en çok kafa yorulan konulardan birisi de hiç şüphesiz özgüvendir. Günümüzde pek çok bireyin ağzından özgüvenim yok, onun özgüveni yüksektir ve benzeri sözler duyabilirsiniz. Peki sıkça kullandığımız bu özgüven kelimesi aslında nedir?

Lauster (2000)'e göre bireyin tutum, tavır ve davranışlarını belirleyen, kendisi hakkında duygu, düşünce ve değerlendirmelerdir (akt. Güven, 2012). Feltz (1988) ise özgüveni "bireyin belirli bir eylemi sağlıklı bir şekilde yapabileceğine dair inancı ve kendi yetenek, güç ve kararlarına güvenmesi" olarak tanımlamıştır (akt. Bilgin, 2011). Bandura (1997)'ya göre özgüven "bireyin kendisini değerli hissetmesi", Hambly (2003)'e göre ise "kişinin kendi yeteneklerine olan inancıdır." (akt. Bilgin, 2011). Umutlu (2010)'ya göre hedefe ulaşmadaki başarı/ulaşım istenen hedef eşittir özgüvendir. Denklem göre amaca ulaşmadaki başarının yüksek olması özgüvenin yüksek olmasını sağlar. Ayrıca birey, başarılarını hedefleriyle karşılaştırdığı kadar bulunduğu toplumdaki diğer bireylerle de karşılaştırır (akt. Bilgin, 2011). Rogers'a göre bireyin kendine yönelik algısından oluşan gerçek benliği ve sahip olmak istediği özellikleri temsil eden ideal benliği vardır. Bu ikisi arasındaki ahenk bireyin özgüvenini pozitif ya da negatif yönde etkiler. Bireyin özgüveni gerçek benlik ve ideal benlik arasındaki makas kapandıkça artar (akt. Bilgin, 2011). Özgüven iç güven ve dış güven olarak ikiye ayrılır. İç güven; bireyin kendisinden memnun, kendi ile barışık, kendi ile özdeşleşmiş olmasına dair duygu ve düşünceleridir. Dış güven ise kişinin kendisinden memnun olduğuna dair gösterdiği tavır ve davranışlardır (Akagündüz, 2006; akt. Güven, 2012).

Bilgin (2011)'e göre Erickson'un sekiz gelişim evresinden her biri özgüven gelişiminde etkilidir. Özellikle ilk evrede temel güven duygusuna sahip olabilmek, beşinci evrede ise ergenlik döneminin kimlik karmaşasını çözümlemek önemlidir. Bireyin çevre tarafından küçük yaştan itibaren özerkliği, girişimciliği ve çalışkanlığı engellenirse çocuğun özgüven gelişimi de dolayısıyla engellenmiş olur. Özgüven gelişiminde, çevresel faktörlerin de (diğer bireylerin kişiye yönelik tutum ve değerlendirmeleri) önemli olduğu göz önünde bulundurularak yapılan çalışmalara bakıldığında; erkeklerin özgüven düzeyinin kadınlardan farklı olabileceği ve Türk erkeklerinin özgüven düzeyinin dünya genelinde hemcinslerinden farklı olabileceği görülmektedir. Sarıçam ve Güven (2012)'in çalışmasına göre; üniversite öğrencisi erkek ve kadınlarda yapılan bir çalışmada erkeklerin özgüven düzeyi; kadın öğrencilerin özgüven düzeyinden anlamlı şekilde yüksektir.

Aynı şekilde Ekinci (2013)'ye göre de müzik öğretmeni adayı erkek bireylerin sahnede performans sergilemeye yönelik özgüven algısı, kadın öğretmen adaylarına oranla daha yüksektir. Çelik (2012)'e göre evli erkek bireylerin cinsel özgüveni, evli kadın bireylerin cinsel özgüveninden yüksektir. Çelik (2012) buna neden olarak; toplumsal cinsiyet rolleri gereği kadın ve erkeklerin farklı yetiştirilmesini, erkeklerde sosyal istenirliğin daha yüksek olmasını, erkeklerin cinsellik üzerinde daha bilgili olmasını, erkeklerin kadınlara kıyasla kendilerini daha rahat ifade edebilmesini, cinsel konularda erkeklerin daha rahat davranabilmesini göstermektedir. Mery (2010) anksiyete ve özgüven arasındaki ilişkiyi; 25-30 yaş aralığında orta sosyoekonomik düzeye sahip Avusturya, Hindistan, Türkiye ve Amerikalı erkekler üzerinde sosyodemografik değişkenlere göre incelemiştir. Bu çalışmaya göre; Avusturya, Hindistan, Türkiye ve Amerikalı erkekler arasında en düşük özgüven düzeyi Amerikalı erkeklerin olurken en yüksek özgüven düzeyi Avusturyalı erkeklerin olmuştur. Bu özgüven sıralamasında Türkiye üçüncü sıradadır. Takkin (2020)'in üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet tutumları ile özgüven ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasına göre; toplumsal cinsiyet rolleri, eşitlikçi cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolüne ilişkin tutumu eşitlikçilik yönünde yüksek olan üniversite öğrencisi bireylerin özgüveni diğer tutumlara sahip olan bireylere oranla daha yüksek düzeydedir.

Kısaca özetlersek; erkek bireylerin özgüven düzeyi kadın bireylerin özgüven düzeyinden daha yüksek olmakla birlikte bunun sebepleri arasında toplumsal cinsiyet rolleri, çevresel faktörler, sosyoekonomik nedenler farklı çocuk yetiştirme teknikleri ve ebeveyn stilleri olabilir. Erkek bireylerin üzerindeki "güçlü olma, güçlü görünme" baskısını hesaba katarsak, özgüven düzeylerinin uluslararası çalışmalarda son sıralamaya yakın olması anlaşılabilir bir durumdur. Birey bazında baktığımızda özgüven düzeyleri arasındaki farkı azaltmak kişiye düşen bir iş gibi görünse de topluma ve aileye önemli görevler düşmektedir. Çocuklarımızı cinsiyetine göre ayırmamak, tercih ve seçimlerine saygı duymak, başarabileceği görevler vermek özgüveni düşük olmayan çocuklar yetiştirmenin anahtarı olabilir.

ARŞ. GÖR. DR. ASLIHAN BURCU ÖZTÜRK RÖPORTAJI

SENA KÜBRA ÇATALOĞLU

1.Hocam, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünde araştırma görevlisi olduğunuzu biliyoruz. Bunun dışında Psikolektif Dergisi okuyucularına kendinizle ilgili ne söylemek istersiniz? Kendinizi biraz tanıtabilir misiniz?

2002 yılında ODTÜ Sosyoloji Bölümünden mezun oldum. Sonrasında toplumla çalışma alanına yöneldim. 2004 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünde yüksek lisansa başladım. O tarihten bu yana aynı bölümde çalışmaya devam ediyorum. Ağırlıklı olarak kadına yönelik şiddet ve çocuk refahı alanında çalışıyorum. 2009- 2016 yılları arasında kadına yönelik aile içi şiddet konularında Avrupa Komisyonu ve Avrupa Birliği projelerinde çeşitli rollerde görev aldım. 2018-2020 yılları arasında uluslararası kuruluşların düzenlediği mültecilere yönelik eğitim odaklı bir proje ile çocuk evliliklerini önleme konulu başka bir projede eğitimci olarak çalıştım.

2.Çocuk ile çalışmaktan kadın ile çalışmaya geçerken sizi tetikleyen bir şey oldu mu?

Çocuk yoksulluğu ile ilgili yüksek lisans tezim için annelerle yaptığım görüşmeler sırasında kadına yönelik şiddetin, yoksulluk nedeniyle daha ağır biçimlerle yaşandığını gözlemledim. Ayrıca yüksek lisansa başlamadan önce de çalıştığım kadınlara yönelik üreme sağlığı odaklı proje ile kadın çalışmalarına başlamıştım. Bu deneyimler, beni kadına yönelik şiddet konusunda çalışmaya yönlendirdi.

3.Kadına yönelik şiddet, erkeklik ve şiddet, şiddet uygulayan erkeklerle çalışma ve çocuk refahı konularında bilimsel çalışmalarınızın bulunduğu bununla beraber bazı STK'lar ve kamu kuruluşlarında gönüllü çalışmalar yaptığınızı biliyoruz. Bu çalışmalardan söz edebilir misiniz?

Kadın Dayanışma Vakfı'nda gönüllü olarak daha doğrusu stajyer olarak başladığım serüvenim, şu an yönetici kurulu üyeliği ile devam ediyor.

Kadına şiddet uygulayan erkeklerle ilgili doktora tezim kapsamında, İngiltere'de şiddet uygulayan erkeklerle yönelik grup çalışmalarını iki ay boyunca inceleme fırsatım oldu. O dönem Türkiye'de bununla ilişkili hiçbir çalışma yoktu, ancak 2014 yılında Ankara Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüğüne bağlı Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi'nde şiddet uygulayan erkeklerle öfke kontrol grubu başlığı ile düzenlenen grup çalışmaları başlatıldı. Bu çalışmaların yapılmasında katkım oldu. Toplam yedi hafta süren grup çalışmalarında kolaylaştırıcı rolü üstlendim.

4.Kadınların hikayesini dinledikten sonra erkeklerin rehabilitasyon sürecine katılınca duygularınızı regüle etmeniz zor oldu mu?

Kesinlikle ciddi bir duygusal hazırlık süreci gerektirdi. Ben doktora tezimin araştırmasını, cezaevlerinde kadına yönelik şiddet nedeniyle tutuklu ve hükümlü olan erkeklerle yaptım büyük ölçüde. Öfkelenirim, o sırada duygularıma hakim olamam diye korktum ama sadece erkeklerin kendilerini bana olabildiği kadar samimi şekilde anlatmalarını kolaylaştırmaya odaklandım. Bu sayede, olabildiği kadar duygularımı sürecin dışında tutarak sadece onları ve yaşadıkları şeyleri anlamaya yöneldim. Bireysel olarak şiddet uygulayan bir erkeğe yöneltilen öfkenin hiçbir anlamı olmadığını anladığım da bir deneyim. O yüzden erkeklere bakışımı da olgunlaştırdığını ve şiddeti toplumsal bağlamlarıyla daha iyi anlayıp analiz etmemi sağladığını söyleyebilirim.

5.Hatta kitabınızda bahsetmişsiniz size asistanlık yapan bir erkek öğrenciniz ile çalışmanızı yürütmüşsünüz. Biraz bundan bahsedebilir misiniz?

Evet, bir erkek işlediği çok vahşi bir cinayeti soğukkanlılıkla anlatıyordu. Ben onu anlamaya ve onun daha fazla anlatmasına odaklanmışım ki, büyük ölçüde sakin bir şekilde dinleyip not almaya devam ediyordum ama yanımda olan

erkek arkadaş, o sırada dayanamayıp bıraktı not almayı, duygusal tepkiler gösterdi. Bir şekilde, duygusal hazırlığı iyi yapmışım diye düşünüyorum.

6.Kitabınızda genel olarak şiddeti “erkek egemenliğinin tahtının sallanması” ile ilişkilendirmişsiniz. Kitapta konuyla ilgili detaylı açıklamalar olsa da sizin ağır basan fikrinizi sormak isterim.

Modern zamanlarda yaşandığı haliyle erkek şiddeti, büyük ölçüde geleneksel ataerkilliğin sarsılması ile bağlantılı. Ataerkilliğin tarihine baktığımızda, tarım toplumu ile birlikte toplumsal bir yapılanmaya dönüştüğü biliniyor. Yani en az yaklaşık 10 bin yıllık bir yapı, sanayi devrimiyle birlikte çözülmeye başlıyor, sanayi sonrası dönemde çözülme hızı artıyor. Bu gelişmenin, kadın üzerindeki tartışılmaz erkek egemenliğinin sarsılarak erkeklerde tepkiye neden olduğunu, güç kaybının endişenin ötesinde şiddet olarak da yansıdığını görüyoruz.

Şiddet hem güçsüzlük göstergesi hem güç gösterisi... Nietzsche’nin dediği gibi “Bu dünya, güç isteminden başka bir şey değildir”. Erkeği kuşatan ve üzerinde baskı oluşturan güç iddiası, güçsüzlük acısını da beraberinde getiriyor. Çocukluktan itibaren erkekler hem kadınlar hem de kendilerinden daha alt konumda olanlar başta olmak üzere diğer erkekler üzerinde iktidar kurmak ve bunun için gerektiğinde şiddet kullanmak üzere sosyalleşiyorlar. Ancak, Serpil Sancar hocamızın da dediği gibi, erkeklik imkansız bir iktidar. Kadınların eğitim ve çalışma yaşamında elde ettikleri kazanımlarla birlikte güçlenmeleri, özgürlük için mücadele etmeleri, özellikle bu toplumsal değişime direnen erkeklerde, iktidarlarını şiddetle kurma çabasına neden olabiliyor.

7.“Şiddetin sıradanlaştığı bir toplumda, erkeği patolojikleştirmek, şiddeti toplumsal bütünselliği içinde görmeyi zorlaştırıyor ve şiddetin sonlandırılmasına yönelik çalışmaları çıkmaza sokuyor” diye, çok anlamlı bir cümleye rastlamıştım kitabınızda. Siz, şiddete yönelik çalışmaları da yakından gözlemleyen biri olarak biraz bu çıkmazlardan bahsedebilir misiniz?

Şiddet, toplumsal bir kurgu; ailede, okulda, sokakta, medyada, askerlikte ve iş yaşamında öğreniliyor. Hem bu toplumsal kurum ve yaşam alanlarında şiddete maruz kalarak hem de şiddetin sorun çözmek ve güç kazanmak amacıyla uygulanarak... Yaygınlaşan yoksulluk, işsizlik ve güvencesizlikle şiddeti artan kapitalizm de erkekleri şiddeti içselleştirmeye yöneltiyor.

Dolayısıyla patolojik olanın şiddet içeren ve şiddeti normalleştiren toplumsal sistem olduğunu söyleyebiliriz. Erkekliği, bu sistemin dışında yapılandırabilmek, cinsiyet eşitliği başta olmak üzere adaleti ve eşitliği içeren bir toplumsal sistem içinde mümkün olabilir ancak...

8.Hegemonik erkeklik, ataerkilliğin kuruluşundan bu yana vardı. Günümüzdeki hegemonik erkekliğe dair neler söylemek istersiniz?

Erkekliği güç ve iktidar odağında tanımlayan, erkek egemenliğinin kurulmasına destek olan hegemonik erkeklik ideali, katı geleneksel erkeklik ile maço olarak tanımlanabilecek erkeklik kurgularından daha modern erkeklik kurgularına doğru bir dönüşüm içerisinde. Örneğin, eğitim ve refah düzeyi yüksek, iş yaşamında üst konumlarda yer alan, “karizmatik”, kaba bir erkek modeli çizmeyen, sosyal ilişki ağları güçlü, spor yapan, modern görünümlü bir erkeklik revaçta olabiliyor. Farklı erkeklik kurgularının hegemonik olması, her koşulda kadınlar ve diğer erkekler üzerinde iktidar kurmalarıyla bağlantılı.

9.Medyada şiddeti meşrulaştıran erkeklik imajı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Maalesef şiddeti meşrulaştırmanın ötesinde, öğreten ve özendiren rol modeller, erkekleri de kadınları da olumsuz yönde etkiliyor. Her tür şiddeti kullanabilen güçlü, onurlu, başarılı, yakışıklı ya da zengin erkek kurgularının, medya aracılığıyla popüler hale gelmesi, kadınların ve eşcinsel erkeklerin seçimlerini etkileyerek, şiddete açık hale gelmelerine neden oluyor...

10.Erkeklerle güçlü olunması yönünde yapılan baskıdan kitapta sıkça bahsedilmiş. Bununla beraber sanki artık toplumda erkek, kadın, çocuk herkes güçlü olmak zorunda ve buradaki ‘güç’ tanımı, ötekini hiçe saymayı kendine hak gören bir hırstan besleniyor. Çözümü, cinsiyet kalıplarına dair tanımları değiştirirken bir o kadar da ‘güç’ tanımını değiştirmekte bulabilir miyiz?

Güç, başkaları üzerinde iktidar kurmak anlamına gelmiyor. Güçlü olmak; gerçekçi bir değerlendirmeye kendine güvenmek, kendi varoluşunu gerçekleştirebilmek, yaşamının kontrolünü elinde tutabilmek, özgürlük ve sorumluluk arasında denge kurabilmek, yeteneklerini, zamanını, kaynaklarını uygun şekilde yönetebilmek, hakkını savunabilmek, kendinle yüzleşebilmek, güçlü yönleri olduğu kadar güçlenmeye açık yönleri kabul edebilmek, zorluklar karşısında dirençli olabilmek ve olumlu bir tutumla yaşama devam edebilmek demek.

Bunları diğer insanların da başarabilmesi için destek olabilmek... İktidarı kabul edilmiş kimliklere sarılmak yerine güçsüzleştirilmiş olanlarla dayanışabilmek... Gücü, bu şekilde tanımladığımızda insanın kendisiyle kurduğu ilişki de başkalarıyla kurduğu ilişki de farklı anlamlar kazanıyor.

11. Kitabın tamamına bakılırsa 'erkeklik', erkekleri de aşırılığa toplumun üzerinde dolaşan bir 'gölge'. Bu gölge tanımlamasından ne anlamalıyız?

Tayfun Atay hocamızın etkileyici bir yazısının başlığı bu; "Erkeklik, en çok erkeği ezer." Toplumsal ve ekonomik olarak güçlü, dayanıklı, cesur, başkaları üzerinde iktidar kuran, şiddet bilgisine sahip ve gerektiğinde şiddet kullanan erkeklik kurgusunun dayatılması baskı içeriyor ve içselleştirilmeye çalışılması süreci de oldukça zorlu olabiliyor. Özellikle bu beklentilerin, erkeğin karakteriyle, toplumsal ve ekonomik olanaklarıyla uyuşmadığı durumlarda yaşanan çatışma bir tür şiddet biçimi olarak da okunabilir.

12. Kitabınızın sonunda şiddet uygulayan erkeklerle yönelik sağaltım çalışmalarına yer verirken "erkekliğin erkeklerde yarattığı bunalımı anlamak" ekseninde satır araları görüyoruz. Önerilen sağaltım çalışmaları ve toplumsal farkındalığa ilişkin öğretiler, tam olarak neyi hedeflemektedir/neyi içermektedir? Biraz bahsedebilir misiniz?

Şiddet uygulayan erkeklerle yönelik sağaltım çalışmaları, kadına yönelik şiddeti önlemede oldukça etkili olabilen çalışmalar. Şiddet içerikli ve eşitsizliğe dayanan erkeklik kurgusunun hem bireysel hem de toplumsal düzeyde dönüşümü açısından da yaygınlaştırılması önem taşıyor. Farklı yaklaşımlara sahip çalışmalar olsa da özellikle Duluth Modeli adı verilen, şiddeti eşitsiz güç ilişkileri bağlamında ele alan, aynı zamanda bilişsel-davranışçı terapi temelinde şiddetsiz ilişki biçimlerini de öğreten psiko-eğitimsel çalışma ön plana çıkıyor. İngiltere'de bu modeli kullanan kuruluşlarda gözlem yapma olanağı buldum, doktora tezim için. Çoğunlukla mahkeme kararı ile dokuz ay boyunca süren grup çalışmalarına katılan erkeklerin, şiddet uyguladıkları kadınlarla da izleme çalışması yapılarak çalışmanın etkinliği anlaşılmasına çalışılıyor. Çalışmaya katılan erkeklerin üçte birinin şiddeti bıraktığı, üçte birinin ise fiziksel şiddeti bıraktığını biliyoruz.

Avrupa ülkeleri, ABD ve Kanada'da yaygın şekilde sivil toplum kuruluşları, denetimli serbestlik merkezleri ve sosyal hizmetler tarafından

uygulanmakta olan çalışmanın Türkiye'de de uygulanması önemli bir gereksinim. Öfke kontrolü çalışması olarak Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde ve yalnızca Ankara ŞÖNİM'de uygulanan sekiz haftalık çalışmanın yaygınlaşması ve özellikle hakkında evden uzaklaştırma tedbir kararı bulunan erkeklere verilmesi gerekiyor.

13. Sizce mizacı geleneksel erkeklik kalıbının dayattığı sert ve otoriter imaj ile daha çok uyuşan erkekler mi, yoksa daha az uyuşan erkekler mi şiddete daha çok meyilli? Sizin gözleminizi merak ediyorum.

Hayır, sert ya da yumuşak erkeklik biçimleriyle şiddetin bir ilgisi yok. Araştırma sırasında gayet mülayim, ılımlı görünümlü olup, güç iddiası olduğu görülmeyen ancak soğukkanlılıkla vahşi şekilde cinayet işlemiş erkeklere de rastladım. Gözlemlediklerim arasında tabi ki maço denilebilecek erkeklik tarzlarına sahip olanlar da vardı, ancak azınlıklardı.

Şiddet uygulamanın yanlış olduğunu düşündüğü halde, pişmanlık duyarak şiddet uygulayanlar ile özellikle çocukluk döneminde aile içi şiddete şahit olmuş ya da şiddete maruz kalmış olmayla şiddet mağduru olmuş erkeklerin hikayeleri, erkeklerle yönelik danışmanlık ve sağaltım çalışmalarının da önemini ortaya koyuyor.

14. Sizce ruh sağlığı alanında şiddet konusunda birey ve toplum bazında yapılan çalışmalarda ruh sağlığı uzmanlarının bir ekip ruhuyla çalışmasının, iş birliğinin önemi nedir? Buna dair önerileriniz var mı?

Kadına yönelik şiddeti önleme, eğitim sisteminden sağlık sistemine, ekonomiden sosyal yardım ve sosyal hizmet sistemine kadar çok boyutlu çalışmayı gerektiriyor. Karmaşık bir varlık olan insanın hem bilinçdışı süreçlerini hem de toplumsal sistemlerle bağlantısını bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmek ve uygulamaları bunun üzerine şekillendirmek gerektiriyor. Bu nedenle ruh sağlığı uzmanlarının sosyal hizmet uzmanları ile birlikte çalışmasının koşullarını güçlendirmemiz büyük bir öneme sahip.

Dergimiz adına size teşekkür ediyorum. Şiddetin olmadığı, barış dolu bir dünyada yaşamak için gösterdiğiniz çabaya bir kadın olarak müteşekkirim.

HADİ BABA!

BÜŞRA TUNÇ

Çocuk bakımı genellikle anne ile çocuk arasındaki ilişkiyle bağlanmış gibi gözükmekte, çocuğun gelişiminde en büyük sorumluluk anneninmiş gibi algılanmaktadır. Anne ile çocuk ilişkisine dair pek çok fikrimiz olsa da konu babanın rolüne geldiğinde işler değişmektedir. Geçmişini düşündüğümüzde çocukla ilişkisi açısından baba, özellikle bizim kültürümüzde anneye göre daha uzak bir yere konumlandırılmıştır. Günümüzde bu algı devam etse de babaların çocukla ilgili aldıkları sorumluluklarda çocuğun hayatında yer almakta eskiye göre daha aktif olduğunu görmekteyiz.

Çocuk ile ebeveyn ilişkisini inceleyen çalışmaların çoğunun babalardan ziyade anneleri konu aldığı görülmekte ancak babaların çocukların sağlıklı gelişimi ve iyi oluşu için önemli etkileri bulunmaktadır. Babaların rolü daha çok finansal destek gibi görünse de bu rolün daha geniş kapsamlı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum hem kadından beklenen toplumsal rollerdeki değişimi hem de çocuğun gelişimi için babalık rollerinin önemini yansıtmaktadır. Çocukla kurulan yakın ilişkilerde babalar da anneler kadar yetkindir ancak babalar ya da anneler bunun önemini bilmiyor olabilirler. Böyle olmasında annelerin çocuk yetiştirmede büyük rol üstlenmeleri etkili olabilir (Wilson ve Prior, 2011). Çocuğun eğitimi ve gelişimi üzerinde annelerin ve babaların çeşitli etkileri bulunmaktadır. Bu konuda babaların rolünü es geçmemek gerekir (Tezel Şahin ve Özbey, 2007). Bu bakımdan baba ile çocuk ilişkisini baba katılımı açısından incelemek bu ilişkinin önemine ışık tutmak açısından önem arz etmektedir.

Pek çok tanımı olduğu görülen baba katılımının Lamb ve meslektaşları tarafından üç boyutlu olarak tanımlandığı görülmektedir (Lamb, Pleck, Charnov ve Levine, 1985; 1987; akt. Lamb, 2000). Bu boyutlar; katılma, ulaşılabilirlik ve sorumluluktan oluşmaktadır. İlk ve en önemli boyut olan katılma (engagement); babanın çocuğunun ev ödevlerine yardım etmesini çocuğuyla oyun oynamasını ve çocuğunun bakımı gibi yollarla onunla birebir zaman geçirmesini ve etkileşim kurmasını içerir. Ulaşılabilirlik boyutunda çocukla etkileşimin yoğunluğu ilk boyuta göre daha azdır. Bu boyut doğrudan etkileşimin yerine daha çok ebeveyn ulaşılabilirliğini içermektedir. Örneğin; çocuk, ebeveynin yakınlarında ya da evin farklı bir odasında oyun oynarken ebeveynin farklı bir işle meşgul olması bu boyutta değerlendirilebilir çünkü böyle olduğunda ebeveyn çocuk için ulaşılabilir değildir. Sorumluluk boyutu, babanın çocuğun bakımı konusunda sorumluluk almasını içerir. Çocuğun bakımıyla ilgili düzenlemeler, hastalık ya da rutin kontrol gibi durumlarda çocuğun gereksinimlerini karşılayabilmeyi, çocuğun kıyafet gibi ihtiyaçlarını temin edebilmeyi içerir.

Baba katılımının araçsal ve duygusal olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. Baba katılımının araçsal boyutuna; babanın çocuğunun banyo etmesine, kıyafetlerini giymesine ve beslenmesine yardımcı olması örnek verilebilir.

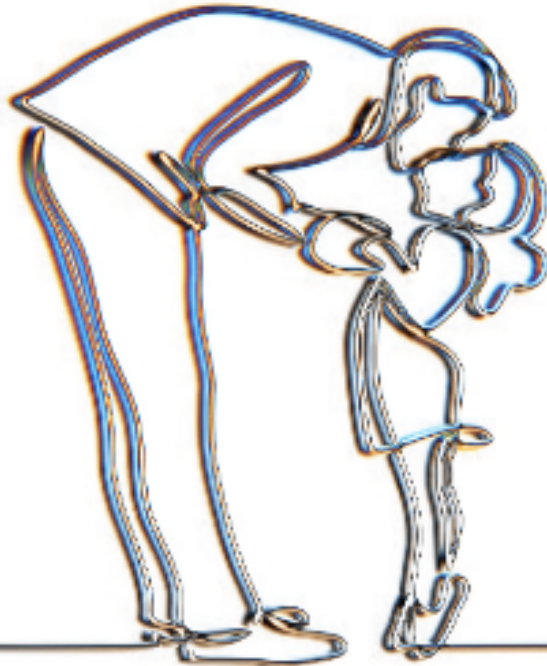

Duygusal boyutta baba, çocuğun yaşamına onunla oyun oynayarak ya da ona kitap okuyarak çeşitli etkinliklerle katılır (Cook, Jones, Dick ve Singh, 2005). Baba katılımının ergenlerin yaşam doyumu (Flouri ve Buchanan, 2002; Kuzucu ve Özdemir, 2013) ve benlik saygılarıyla (Kuzucu ve Özdemir, 2013), çocukların bilişsel gelişimleri, yeterlilik ve sosyal yeterlilik algılarıyla (Dubowitz ve ark., 2001) da pozitif ilişkili olduğu görülmüştür. Farklı bir araştırmada ise baba katılımı, çocuğun bakımı ve gelişimi ile ergenin suça eğilimli davranışları konusunda temas kurmak ve sorumluluk almak olarak tanımlanır (Coley ve Medeiros, 2007). Bu sorumluluk ve temas kurma olarak da ifade edilen sağlıklı etkileşimlerde dikkat edilmesi gereken bir nokta da çocuğun iyi oluşu için kurulan sağlıklı etkileşimlerin biyolojik babayla olduğu kadar baba figürü için de geçerli olduğudur. Burada babayla ya da baba figürü olan kişiyle kurulan etkileşimin niceliğinden çok niteliği esas alınmalıdır (Karabulut, 2019).

Baba katılımı, sosyal bilimlerde ruh sağlığı üzerine yapılan çalışmaların araştırma konusu olmuştur. Böylelikle babanın çocuk üzerindeki etkileri, baba ile çocuk arasındaki ilişki ve baba katılımının çocuk ve aile üzerindeki etkileri hakkında edinilen bilgiler gittikçe genişlemiştir (Lamb, 2000). Araştırma sonuçları, babanın çocuğuna olan ilgisinin ve yakınlığının çocukların akademik başarılarından sosyal yaşam becerilerine kadar pek çok alana katkı sağladığını göstermektedir (Tezel Şahin ve Özbey, 2007). Baba katılımı çocukların duygusal, bilişsel, sosyal ve fiziksel gelişimlerine olumlu etki eder (Pekel Uludağlı, 2017). Bir diğer araştırmaya göre ise babanın çocuğunun yaşamına katılması, çocuğa gelişimsel katkı sağlarken eşler arasındaki ilişkinin ve babanın kendisiyle olan ilişkisinin niteliği için de pozitif bir faktördür. Baba katılımı yüksek olan bireyler, hem ebeveynliklerinden hem de eşleriyle olan ilişkilerinden daha fazla memnuniyet duymaktadır (Pekel Uludağlı, 2017).

Pozitif yöndeki baba katılımının arttırılması çocuğun gelişimi için önem taşımaktadır. Bu bağlamda annelerin ve babaların ebeveyn katılımının çocuk için faydaları konusunda eğitim almaları yararlı olabilir (Wilson ve Prior, 2011).

Babaların baba olmaya ilişkin rollerinin yeniden yapılandırılmasında ailelere dair müdahale programlarına katılımları da önemlidir (Tezel Şahin ve Özbey, 2007). Ayrıca erken dönem ebeveynlik eğitim programlarının artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Baba katılımının, çocuğun iyi oluşu ve gelişimi açısından yadsınamayacak bir yeri bulunmaktadır. Bu nedenle ebeveynlerin baba katılımı hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Hazırlanacak ebeveynlik eğitimleri erkeklere yönelik olabilir ve burada erkeklerin babalık rolleriyle ilgili kendilerine olan güvenleri ve ebeveynliğe dair becerileri geliştirilmeye çalışılabilir (Wilson ve Prior, 2011). Çocukların ebeveynlerine olan ihtiyaçları yukarıda da görüldüğü gibi açık şekilde ortadadır. Çocukların babalarının sıcaklığı ve yakınlığıyla büyümeleri, babalarıyla kuracakları temas ve babalarından görecekları ilgi onların hem çocukluk ve ergenlikte hem de yetişkinlikte daha güçlü ve iyi olmalarını sağlayacaktır. Bu nedenle babaların rolüne dair bakış açısı, en az annelerin rolüne dair olan bakış açısı kadar genişletilmelidir. Bir baba çocuğunun “Hadi baba!” sesine ya da sessizliğine sağır olmamalıdır.

Lina Hsiao

3- Editörden

Fine, C. (2017). *Toplumsal cinsiyet yanılsaması*. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Cüceloğlu, D. (2014). *İletişim donanımları*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Nesin, A. (2013). *Şimdiki çocuklar harika*. İstanbul: Nesin Yayınevi.

4- Beşikten Babalığa Erkeklik- Ayşe DOĞAN

Atay, T. (2012). *Çin işi Japon işi: Cinsiyet ve cinsellik üzerine antropolojik değiniler*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Bozok, M. (2011). *Soru ve cevaplarla erkeklikler*. İstanbul: Altan Basım.

Bozok, M. (2018). Türkiye’de babalığı anlamak serisi 2: Ebeveynlik, erkeklik ve çalışma hayatı arasında Türkiye’de babalık. 3 Mart 2021 tarihinde

<http://www.acev.org/kaynaklarimiz/arastirmalarimiz-ve-yayinlarimiz> adresinden erişildi.

Çağırkan B. (2018). Kimlik ögesi olarak erkeklik kavramı ve postmodern toplumlarda farklı erkeklik algıları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(5), 93-105.

Çelik, G. (2016). Erkekler (de) ağlar!: Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında erkeklik inşası ve şiddet döngüsü. *Fe Dergi* 8(2), 1-12.

Kepekçi, E. (2012). Hegemonik erkeklik eleştirisi ve feminizm birlikteliği mümkün mü? *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2 (11), 59-86.

Yıldız Levent, H. (2015). *Toplumsal cinsiyet bağlamında erkeklik: Gaziantep örneği* (Yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

Okaray, Z. (2015). Erkek çocuktan babaya dönüşüm: babalık. *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counseling*, 4(1), 9-15.

Sancar, S. (2009). *Erkeklik: İmkânsız iktidar –ailede, piyasada ve sokakta erkekler*. İstanbul: Metis.

Selek, P. (2010). *Sürüne sürüne erkek olmak*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Sezer Şanlı, A. (2019). Kültür çalışmaları ve feminizm bağlamında erkeklik çalışmalarına dair bir literatür analizi, *İmgelem*, 3 (5), 287-304.

Taşkan D. ve Tol U. U. (2018). Türkiye’de babalığı anlamak serisi 3: erkeklik ve babalık halleri. 3 Mart 2021 tarihinde <http://www.acev.org/kaynaklarimiz/arastirmalarimiz-ve-yayinlarimiz> adresinden erişildi.

Topal, M. (2019). *Günümüzde babalık algısının dönüşümü: Kentli, orta sınıf, dindar baba örneği* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Zeybekoğlu, Ö. (2009). *Toplumsal cinsiyet bağlamında erkeklik* (Yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Zeybekoğlu, Ö. (2013). *Günümüzde erkeklerin gözünden babalık ve aile* (Doktora tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

7- Toplumsal Cinsiyet Rolünde Erkek- Ebrar AKÇA

Johnson, S. (2020). *Hold me tight*. Ankara: CK yayınevi

Kaufman, M. (1999). Erkek Kaynaklı Şiddetin 7 Nedeni. Toronto, Kanada, <http://www.michaelkaufman.com/wp-content/uploads/2008/12/kaufmanerkek-kaynakli-siddetin-7-nedeni-turkish.pdf> (Erişim: 18.10. 2018).

Çelik, G. (2016). “Erkekler (de) Ağlar!”: Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında erkeklik inşası ve şiddet döngüsü. *Fe Dergi*, 8(2), 1-12. https://doi.org/10.1501/Fe0001_0000000161

9- Erkekler Ağlamaz, Sil Göz Yaşını!- Merve YÜKSEK

Barutçu, A. (2013). *Türkiye’de erkeklik inşasının bedensel ve toplumsal aşamaları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, Ankara.

Çelik, G. (2016). Erkekler de ağlar!”: Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında erkeklik inşası ve şiddet döngüsü. *Fe Dergi*, 8(2), 1-12.

Demren, Ç., (2003). Erkeklik, ataerkillik ve iktidar ilişkileri. *Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın* (ss.33-44), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Türker, Y. (2004). Erk ile erkek. *Toplum ve Bilim*, 101, 8-11.

17- Post-Modern Erkek(Lik)- Yavuz Selim KAYMAKCI

Akyüz, S. (2005). Etekli iktidar. İstanbul: Alfa Yayıncılık

Çağırkan, B. (2018). Kimlik ögesi olarak erkeklik kavramı ve postmodern toplumlarda farklı erkeklik algıları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* , 5 (5) , 93-105.

Güneş, H. N. (2016). Erkeğin ataerkil rejime entegrasyonu: Yabancılaşma ve uyum. *Akademik Bakış Dergisi*, 58, 266-284

Horzum, Ş. (2018). Erkek ve erkeklik çalışmaları: Sorunsaldan kurumsala. *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, 75-101.

Salzman, M. (2006). Erkeklerin geleceği: Metroseksüellikten überseksüelliğe. İstanbul, Mediacat.

Uçan, G. (2012). Post-modern erkeklik. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (2), 262-271

20- Profeminist Misiniz?- Mustafa ÇİFTÇİ

Corey, G. (2015). *Psikolojik Danışma Kuram ve Uygulamaları* (T. Ergene, Çev.) Ankara: Mentis Yayıncılık. (Orijinal eser 2009 yılında basılmıştır).

Murdock, N.L. (2012). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları*. (Çev. F. Akkoyun). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Şahin, H. (2019, Ocak). *Feminist terapi üzerine bir derleme: A review on feminist theraphy*. 2. Çukurova Kadın Çalışmaları Kongresinde sunulan bildiri, Çukurova Üniversitesi, Adana. Erişim adresi:

https://www.researchgate.net/publication/341525308_Feminist_Terapi_Uzerine_Bir_Derleme_A_Review_On_Feminist_Theraphy

Şanlı, A. S. (2019). Kültür çalışmaları ve feminizm bağlamında erkeklik çalışmalarına dair bir literatür analizi. *İmgelem*, 3(5), 287-304. ISSN: 2602- 4446

Ekşisözlük, (t.y.). Feminist erkek. Erişim adresi: <https://eksisozluk.com/feminist-erkek--147262>

Onedio, (2016). Feminizm herkes içindir! Feminist olduklarını gururla açıklayan 15 erkek ünlü. Erişim adresi: <https://onedio.com/haber/feminizm-herkes-icindir-feminist-olduklarini-gururla-aciklayan-15-erkek-unlu-732309>

23- Duygulardan Geçmeyen Erkeklik Biraz Eksiktir- Şafak ATAY

Adams, S., Kuebli, J., Boyle, P. A., & Fivush, R. (1995). Gender differences in parent-child conversations about past emotions: A longitudinal investigation. *Sex Roles*, 33, 309–323. <https://doi.org/10.1007/bf01954572>.

Aznar, A., & Tenenbaum, H. R. (2013). Spanish parents' emotion talk and their children's understanding of emotion. *Frontiers in Psychology*, 4, 1–11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2013.00670>

Aznar, A., & Tenenbaum, H. R. (2020). Gender comparisons in mother-child emotion talk: A meta-analysis. *Sex Roles*, 82(155-162). <https://doi.org/10.1007/s11199-019-01042-y>

Cole, P. M., Bruschi, C. J., & Tamang, B. L. (2002). Cultural differences in children's emotional reactions to difficult situations. *Child Development*, 73, 983–996. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00451>.

Cole, P. M., Tamang, B. L., & Shrestha, S. (2006). Cultural variations in the socialization of young children's anger and shame. *Child Development*, 77, 1237–1251. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00931.x>.

Denham, S. A., Zoller, D., & Couchoud, E. A. (1994). Socialization of preschoolers' emotion understanding. *Developmental Psychology*, 30, 928–936. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.30.6.928>

Demuth, C. (2013). Socializing infants towards a cultural understanding of expressing negative affect: A Bakhtinian informed discursive psychology approach. *Mind, Culture, and Activity*, 20, 39–61. <https://doi.org/10.1080/10749039.2012.719992>.

Dunn, J., Brown, J., & Beardsall, L. (1991). Family talk about feeling states and children's later understanding of others' emotions. *Developmental Psychology*, 27(3), 448–455. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.27.3.448>

Fivush, R., & Buckner, J. P. (2000). Gender, sadness, and depression: The development of emotional focus through gendered discourse. In A. H. Fischer (Ed.), *Gender and emotion: Social psychological perspective* (pp. 232–253). Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511628191.012>.

Fivush, R., Brotman, M. A., Buckner, J. P., & Goodman, S. H. (2000). Gender differences in parent-child emotion narratives. *Sex Roles*, 42, 233–252. <https://doi.org/10.1023/A:71007091207068>

Garner, P. W. (2010). Emotional competence and its influences on teaching and learning. *Educational Psychology Review*, 22, 297–321. <https://doi.org/10.1007/s10648-010-9129-4>.

Kim, J., & Cicchetti, D. (2010). Longitudinal pathways linking child maltreatment, emotion regulation, peer relations, and psychopathology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51, 706–716. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2009.02202.x>

Kring, A. M., & Bachorowski, J. A. (1999). Emotions and psychopathology. *Cognition and Emotion*, 13, 575–599. <https://doi.org/10.1080/026999399379195>.

Kuebli, J., & Fivush, R. (1992). Gender differences in parent-child conversations about past emotions. *Sex Roles*, 27, 683–698. <https://doi.org/10.1007/bf02651097>.

Laible, D., & Song, J. (2006). Constructing emotional and relational understanding: The role of affect and mother-child discourse. *Merrill-Palmer Quarterly*, 52, 44–69. <https://doi.org/10.1353/mpq.2006.0006>.

Suveg, C., Shaffer, A., Morelen, D., & Thomasin, K. (2011). Links between maternal and child psychopathology symptoms: Mediation through child emotion regulation and moderation through maternal behavior. *Child Psychiatry & Human Development*, 42, 506–520. <https://doi.org/10.1007/s10578-011-0223-8>

Valiente, C., Swanson, J., & Eisenberg, N. (2012). Linking students' emotions and academic achievement: When and why emotions matter. *Child Development Perspectives*, 6, 129–135. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2011.00192.x>. van der Pol, L.D., Groeneveld, M.G., va

Zaman, W., & Fivush, R. (2013). Gender differences in elaborative parent-child emotion and play narratives. *Sex Roles*, 68, 591–604. <https://doi.org/10.1007/s11199-013-0270-7>.

25- Sizde Var mı Biraz Erkeklik?- Tilbenur MERT

Adorno, T. W. (2002). *Minima Moralia: Sakatlanmış yaşamdan yansımalar*. Çev. O. Koçak, A. Doğan. İstanbul, Metis.

Atay, T. (2004). “Erkeklik” en çok erkeği ezer. *Toplum ve Bilim*, 101, 11-30.

Bird, S.R. (2008). Masculinity studies, In *International Encyclopedia of the Social Sciences*, 2nd edition Ed. William A. Darity, Macmillan Reference USA/Thompson Gale.

Bozkurt, V., Tartanoglu, S., & Dawes, G. (2015). Masculinity and violence: Sex roles and violence endorsement among university students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 205, 254-260. doi:10.1016/j.sbspro.2015.09.072

Connell, R.W. (1995). *Masculinities*, Second Edition, University of California Press.

Hofstede, G. (1998). Masculinity and femininity as a dimension of culture, in *Masculinity and Femininity: The Taboo Dimension of National Cultures*, Edited by Gert Hofstede and et. all. Sage Publications.

Holt, C. L. & Ellis, J. B. (1998). Assessing the current validity of the BEM sex-role inventory, *Sex Roles*, 39, 11-12.

Kimmel, M. (2004a). Violence in men and masculinities: A social, cultural, and historical encyclopedia, Edited by Michael Kimmel and Amy Aronson, Abc-clio Publications.

Lafrance, M. (2004). Psychoanalysis in men and masculinities: A social, cultural, and historical encyclopedia, Edited by Michael Kimmel and Amy Aronson, Abc-clio Publications.

Levant R, F. & Richmond K. (2007). A review of research on masculinity ideologies using the male role norms inventory, *Journal of Men's Studies*, 15 (2), 130-146.

Moore, T. (2001). Sex roles, in the gale encyclopedia of psychology edited by Bonnie R. Strickland, 2nd ed. 578-581.

Norman, L. (2007). Masculinity, *Encyclopedia of Sex and Gender*, Edit. Fedwa MaltiDouglas, *The Gale Group*, 965-972.

Stets, J. E.; Burke, P.J. (2000). Femininity/Masculinity, in *Encyclopedia of Sociology*, Edit. Edgar F. Borgatta and Rhonda J. V. Montgomery, Second Edition, Macmillan Reference USA, 997-1005.

Şentürk, B. (2017). Şiddet ve erkeklikler: Av Mevsimi ve Gönül Yarası filmleri üzerinden Türkiye'deki erkeklik biçimlerine bakmak. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (1), 27-44. DOI: 10.18506/anemon.295002

Türker, Y. (2004). Erk ile erkek. *Toplum ve Bilim*, 101, 8–10.

28- Milli Kimlik İnşasında İdeal Erkeklik Biçimi: Militarist Erkek- Özge ÇANKAYA

Akgül, Ç. (2010). *Cinsiyet ve militarizm*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Çoban, B. (2013). *Gösteri iktidarı ve militarist erkeklik*. Erkek Millet Asker Millet içinde. Der. Nurseli Yeşim Sünbuloğlu. İletişim Yayınları, s. 187-202.

Doğan, E. (2019). *Türkiye'de milliyetçilik ve militarizmin erkeklik inşasındaki yeri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.

Gündüz, M. (2017). Türk eğitim sisteminde aşırı militarist uygulamanın başlaması. *Erdem*(71-72), 69-90.

Selek, P. (2010). *Sürüne sürüne erkek olmak*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Sünbülüoğlu, N. Y. (2013). Giriş: Türkiye’de Militarizm, Milliyetçilik ve Erkek(lik)lere dair bir çerçeve. *Erkek Millet Asker Millet* içinde. Der. Nurseli Yeşim Sünbülüoğlu. İletişim Yayınları, s. 9-44.

Tolstoy, L. N. (1994). *Savaşa karşı yazılar*. İstanbul: Pencere Yayınları.

30- Erkek ve Özgüven- Gül DEMİRDELEN

Bilgin, O. (2011). *Ergenlerde özgüven düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Çelik, E. (2012). *Evli bireylerin cinsel özgüven düzeyleri ile cinsel özyeterlik, evlilik yaşam doyumu ve cinsel utangaçlıklarının incelenmesi* (Doktora tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya

Ekinci, H. (2013). Müzik öğretmeni adaylarının solo sahne performansına ilişkin özgüven algılarının bazı değişkenler bakımından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, (2), 52-64.

Merey, B. (2010). *Yetişkinlerde özgüven duygusu ile anksiyete düzeyi arasındaki ilişkinin karşılaştırılması ve kültürlerarası bir yaklaşım* (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sarıçam, H., Güven, M. (2012). Özgüven ve dini tutum. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 7(5), 573-587.

Takkin, T. (2020). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet tutumlarının özgüven, kişilik özellikleri ve sosyodemografik değişkenler ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

35- Hadi Baba!- Büşra TUNÇ

Coley, R. L. ve Medeiros, B. L. (2007). Reciprocal longitudinal relations between nonresident father involvement and adolescent delinquency. *Child Development*, 78(1), 132-147.

Cook, J. L., Jones, R. M., Dick, A. J. ve Singh, A. (2005). Revisiting men's role in father involvement: the importance of personal expectations. *Fathering: A Journal of Theory, Research & Practice about Men as Fathers*, 3(2), 1.

Dubowitz, H., Black, M. M., Cox, C. E., Kerr, M. A., Litrownik, A. J., Radhakrishna, A., English, D. J., Schneider, M. W. ve Runyan, D. K. (2001). Father involvement and children's functioning at age 6 years: A multisite study. *Child Maltreatment*, 6(4), 300-309.

Flouri, E. ve Buchanan, A. (2002). Life satisfaction in teenage boys: The moderating role of father involvement and bullying. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, 28(2), 126-133.

Karabulut, H. (2019). Çocuğun 'iyi oluş'u ve baba katılımı. *Akademik Çalışmalar*, 2, 174-188.

Kuzucu, Y. ve Özdemir, Y. (2013). Predicting adolescent mental health in terms of mother and father involvement. *Eğitim ve Bilim*, 38(168), 96-112.

Lamb, M. E. (2000). The history of research on father involvement: An overview. *Marriage & Family Review*, 29(2-3), 23-42.

Pekel Uludağlı, N. (2017). Baba katılımında etkili faktörler ve baba katılımının baba, anne ve çocuk açısından yararları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(39), 70-92.

Tezel Şahin ve Özbey, S. (2007). Aile eğitim programlarına baba katılımının önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(1), 39-48.

Wilson, K. R. ve Prior, M. R. (2011). Father involvement and child well-being. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 47(7), 405-407.

ERKEK

SAYI 12 - NİSAN - MAYIS 2021

PSİKOLEKTİF
DERGİSİ